മംഗളമഞ്ജരി.

(ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ പൊന്നുതമ്പുരാൻ
തിരുമനസ്സിലെ ഷഷ്ടിപൂർത്തി-
പ്രശസ്തിപരമായ ഒരു
ലഘുകാവ്യം)

എസ്. പരമേശ്വരയ്യർ
എം. എ., ബി. എൽ.

ഉള്ളൂർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ ബി. എ.
എഴുതിയ ടിപ്പണിസഹിതം.

പകർപ്പവകാശം ഗ്രന്ഥകർത്താവിൽ.

മംഗളമഞ്ജരി.

(ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ പൊന്നുതമ്പുരാൻ
തിരുമനസ്സിലെ ഷഷ്ടിപൂൎത്തി-
പ്രശസ്തിപരമായ ഒരു
ലഘുകാവ്യം)

എസ്. പരമേശ്വരയ്യർ
എം. എ., ബി. എൽ.

ഉള്ളൂർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ ബി. എ.
എഴുതിയ ടിപ്പണിസഹിതം.

പകൎപ്പവകാശം ഗ്രന്ഥകൎത്താവിൽ.

പ്രകാശകന്മാർ,
കരാർ ആർ. സുന്ദരം ആൻഡ്‌കൊ
തിരുവനന്തപുരം.

കൊല്ലം വി. വി. പ്രസ്സിൽ അച്ചടിപ്പിച്ചതു്.

1093.

എല്ലാ പ്രതികളിലും ഗ്രന്ഥകൎത്താ   ഉണ്ടായിരിക്കും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശ്രീ

മംഗളമഞ്ജരി.

മൂലംനാൾ മുററുമാളും മുഴുസുകൃതഫലം,
മുഖ്യവഞ്ചിക്ഷിതിശ്രീ-
മൂലം, മൂൎദ്ധാഭിഷിക്തവ്രജമുകുടമിള-
ന്മുഗ്ദ്ധമുക്താകലാപം,
പാലംഭോരാശികന്യാപതിഭജനപരാ-
ധീന, മന്ന്യൂനകീൎത്തി-
ക്കാലംബം, രാമവൎമ്മാഭിധ,മവനകലാ-
ലാലസം, ലാലസിപ്പൂ. ൧

അനന്ദത്തുമരന്ദപ്പുഴയിലകമഴി-
ഞ്ഞാരുമാറാട്ടുമാറി-
സ്സ്വാനന്ദൂരസ്ഥസൽക്ഷ്മാശതമഖമണിതൻ
ഷഷ്ടിപൂൎത്ത്യുത്സവത്തെ
ഗാനംചെയ്യും കവീന്ദ്രൎക്കുടയ കളകള-
ത്തിങ്കലുൾശങ്കവിട്ടീ-
ഞാനങ്ങൻ ചെന്നു ചാടാൻതുനിവതവനിളൽ-
ഭക്തിതൻ ശക്തിതന്നേ. ൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പാലാഴിപ്പെൺതലാർ്തൻ പട്ടനടനമലർ-
ച്ചന്തലായും ത്രിലോകീ-
ലോലാലങ്കാരമായും ഭവികസമുദയോ-
ദാരകേദാരമായും
ചേലാളും ദാക്ഷിണാത്യക്ഷിതിയുടെ പുകളിൻ
വഞ്ചിയാം വഞ്ചിദേശം
വേലാതീതപ്രഭാവത്തൊടു വിരുതിൽ വിള-
ങ്ങുന്നു വിശ്വൈകവശ്യം. ൩

വാണീകാന്തൻ യജിച്ചും, ദനുജരിപു സുഖ-
സ്വാപമാർന്നും, ഗിരീശൻ
ക്ഷോണീരക്ഷയ്ക്കുണങ്ങും വിധമവതരണം
ചെയ്തു,മിന്ദ്രൻ തപിച്ചും,
വാണീടാൻല്ലസിക്കും വസുമതി! മഹിതേ!
വഞ്ചി! നിൻ ചിത്രവൃത്തം
ാണീയസ്സാം പ്രശസ്തിദ്ധ്വജമുലകുപതി-
ന്നാലിലും നാട്ടിടുന്നു. ൪

രകാഞ്ചീതടമകുടമണി-
രാകുന്ന സാക്ഷാൽ-
ഭോനിധിയിലുദിതരാം
നാഥർ
തിർ നവനവമായ്

കിനെ-

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

തന്നോമൽക്കാന്തിതാഴ്ത്തിധവളധവളമായ്
ശുക്രലോകത്തിലേക്കീ-
മന്നോർതൻമഞ്ജുളപ്പൂമ്പുകളണവതു ത-
ദംശമൂലം ശശാങ്കൻ
അന്നോടന്നംചെരാന്തസ്സമുദിതനവലോ-
കിറ്റൂ; ദർപ്പോദ്ധതതാം
കുന്നാളം ക്ഷുട്ടുവോക്കും കുലജകൃതപരാ-
ഭൂതി സമ്പ്രീതിഹേതു. ൬

പാരാകെപ്പത്തുമെട്ടും ദിനമശരണമായ്
ഭാരതായോധനത്തിൽ-
പ്പാരാതേറ്റിട്ടു മാഴ്കുന്നവരികിലിരു-
ന്നന്ദാനം നിദാനം
ആരാപ്പോരാളിമാർക്കന്നലിവൊടരുളി, യ
ധർമ്മജാതാവലംബം
പേരാർന്നിട്ടും പെരുഞ്ചോറുദയനൊരു മഹ-
സ്സാന്ന വഞ്ചീന്ദ്രനല്ലോ. ൭

അക്കാലംതൊട്ടുശേഷക്ഷിതിധവരുമവ-
ർക്കുള്ളൊരാദർശമെന്നായ്—
സ്സൽകാരം ചെയ്തിടേണ്ടും സരണിയിൽ മുറപോൽ-
സ്സാധുസംരക്ഷചെയ്തും
ഛിൽക്കാതൽകാലടിത്താരിണ ദൃഢതരമായ്-
ച്ചിത്തരംഗത്തിൽ നിർത്തി-
ത്തൽകാരുണ്യം ലഭിച്ചും ധരയിലിവർ ലസി-
ക്കുന്നു ധന്യാഗ്രഗണ്യർ. ൮

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ധർമ്മത്തെദ്ദൈവമാക്കിത്തനതുജനതയിൽ-
ശാശ്വതൈശ്വര്യമേറും
കർമ്മം ചെയ്തൂഴിയെങ്ങും കലിയുടെ കലുഷം
തീർത്തു കല്യാണമേകി
നർമ്മത്തിൽക്കൂടി നന്മയ്ക്കധികമുതകുമി-
ദ്ദുർജ്ജ്യരാം രാജ്യരക്ഷാ-
മർമ്മജ്ഞന്മാർ മഹേന്ദ്രോപമർ മഹിയിൽ വിള-
ങ്ങുന്നു മാഹാത്മ്യമോടേ. ൯

ശ്രീവഞ്ചിക്ഷ്മാപചൂഡാമണിയുടെ നവനി-
സ്തുല്യമംഗല്യലക്ഷ്മീ-
കൈവല്യം കംസഭിത്തിൻ കരുണയുടെ കളി-
ക്കുള്ള കല്യാണരംഗം,
ദേവൻ മൂലർക്ഷജക്ഷ്മാരമണനറുപതാ-
ണ്ടിന്നുമുൻപുജ്ജ്വലത്താ-
മീവംശസ്ഥൂലമുക്താഫലപദമധിരോ-
ഹിച്ചു ശോഭിച്ചു മേന്മേൽ. ൧൦

മാതാവും താതനും ഹാ! മഹിതമതി മഹ-
സ്സാണ്ട മാർത്താണ്ഡവർമ്മ-
ക്ഷ്മാതാരാനാഥനും പോയ്ത്തനതുസഹജനും
താനുമേതാനുമണ്ടും
ഓതാനാവാത്ത മാലിൽപ്പെട്ടുകിലുമതുതൻ
ഹൃത്തിൽമെത്തുംകരുത്താൽ
വീതായാസം വിലംഘിച്ചിതു വിമലഗുണാ-
രാമനാം രാമരാജൻ. ൧൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

തൻനൽക്കട്ടക്കിടാവിൻ തളിരൊളിമൃദുമെയ്
തള്ളിയന്നാളിലേതോ
മിന്നല്പ്പോലപ്പം മറഞ്ഞോരമരപുരിയിലെ-
ത്തങ്കവാടാവിളക്കേ!
പിന്നത്തേയ്ക്കാത്മജന്മാരുള്ളൊരു പൃഥുലശുഭ-
ത്തിന്നു മൂലം നിദാനം
പൊന്നമ്മത്തമ്പുരാനേ! ഭവതിയുടെ സദാ-
ശിസ്സു സാഫല്യപൂർണ്ണം. ൧൨

കാണിക്കും മാന്ദ്യമേശാതരിയ തിരുവയ-
സ്സഞ്ചിലീ വഞ്ചിഭൂഷാ-
മാണിക്യം മാതൃഭാഷാപാഠനവിധിതുട-
ന്നപ്പുറം കെല്പുറയ്ക്കേ
ഹൈൗണിക്കും സംസ്കൃതം തൊട്ടെഴുമപരകളാം
വാണികൾക്കും ഹൃദന്തം
പ്രീണിക്കുംമട്ടു വിദ്യാഭഗവതിയെ വിശേ-
ഷിച്ചു പൂജിച്ചുപോന്നു. ൧൩

വേലാതീതോരുവിദ്യാജലധിയിൽ വിഹരി-
പ്പോരു വിഖ്യാതനാമി-
ബ്ബാലാനന്താധിപൻതൻ പടുപാഠനകലാ-
വൈഭവാഭോഗരീതി
ലീലാലോലം കിടാങ്ങൾക്കുടയ ഹൃദയമെ-
ന്നുള്ള ചൊല്ലുള്ളതല്ലെ-
ന്നാലാപം വാച്ചിട്ടുംമാറഖിലഗുരുജന-
ങ്ങൾക്കമാശ്ചര്യമേകി. ൧൪

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശ്രീകാളും ഹൂണഭാഷാമഹിളയുടെ ഗളച്-
ശങ്കമാമങ്കപാളി-
ക്കേകാന്തസ്ഥാനമാമിസ്സലിലനിധിലസ-
ന്മേഖലാലേഖനാഥൻ
ആകാരം കൊണ്ടൊരിൻഡ്യൻനൃപനമമലമാം
ശീൎഷകൊണ്ടാംഗലക്ഷ്മാ-
നാകാധീശാഗ്ര്യഹാരത്തിന്ന നടുവിലെഴും
നായകക്കല്ലുമായി. ൧൪

ഈവിഖ്യാതക്ഷിതിക്ഷിന്മണിയുടെയിണവി-
ട്ടുള്ള നൽത്തൂലികയ്ക്കും
നാവിന്നും തുമ്പിൽ നാനാനടനവിധിനട-
ത്തുന്ന നൃത്തപ്രവീണേ!
ശ്രീവിദ്യേ! ഫൌണി! മുററും ജഗതി തവ പദാം-
ഭോജമമ്പോടജസ്രം
സേവിക്കാനന്യനാരുണ്ടിതിനുസമ,മസാ-
മാന്യനീമാന്യനമ്മേ! ൧൫

ഈവിദ്യാംഭോധികുംഭോത്ഭവനു സഹജഭ്രൂ-
വായ ഹസ്താവലംബം
കൈവിട്ടാഹന്തപൊയ്പ്പോയ്ക്കദനമതനുവാ-
യന്നു കൈവന്നതെല്ലാം
ആവിശേഷജ്ഞൻ വിധിക്കുന്നതിനൊഴികഴിവും
നീക്കുപോക്കും ചുരുങ്ങും
ജീവിക്കെന്നോൎത്തു സൎവ്വംസഹ സഹചരിയാ-
കേണ്ട ദേവൻ പൊറുത്തു. ൧൬

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ചാരുശ്രീ വായ്ക്കുവോരിന്നൃപനു തിരുവയ-
        സ്സേഴുമീരേഴുമേഴും
ചേരും മുമ്പായി വേണാട്ടുടയവിള്ള വിശാ-
        ഖാവനീ ജീവനാഥൻ—
പോരും ശേഷം കഥിപ്പാൻ പണി—ഭുവനപിതാ-
        വിന്റെ വാഞ്ഛാബലത്താൽ-
ത്താരുണ്യത്തിൽ ധരിത്രീവധുവിനു ധവനായ്
        മൂലകൻ ലാലസിച്ചു. ൧൮

താരേശസ്പൃനിലാവിൻ ധവളതയവലം-
        ബിച്ചു കീർത്തിച്ഛടാംഭഃ-
പൂരേ ലോകത്തെമുക്കം പുതിയ പതിയൊട-
        ന്നഞ്ചിതേ! വഞ്ചിദേവി!
പാരേ! പാരം ജയിപ്പൂ ഭഗവതി; ഭവതി-
        ക്കംബെ! പണ്ടേതുടങ്ങി-
പ്പാരേവാഗപത്തി ഭദ്രാസനമഹിമ,യതിൻ-
        നന്മയാജന്മരമ്യം. ൧൯

പാരാളും പാണ്ഡ്യചോളേശ്വരർ നിജമകുടീ-
        ഭാസ്സിനാൽപ്പാദപീഠം
നീരാജിപ്പിച്ചു കാൽത്താർതൊഴുമളവു യഥാ-
        വാഞ്ഛിതം കാഞ്ചിതന്നിൽ
പാരാവാരാംബരാലംകൃതഭരതമഹീ-
        പ്രാജ്യസാമ്രാജ്യലക്ഷ്മീ-
താരാധീശാസ്യയാളെത്താഴുകിന ജയസിം-
        ഹാത്മജൻ താവകീനൻ. ൨൦

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആരാലൾക്ഷണംകൊണ്ടരിനികരതമ-
സ്സാണ്ഡമാർത്താണ്ഡഭാസ്സാ-
മാരാലെന്നമ്മവീണ്ടും പുതിയൊരുകമലാ-
വാസകാസാരമായി,
ആരാജീവാക്ഷസേവാരതനമിതഗുണം
പൂണ്ട മാർത്താണ്ഡവമ്മ-
ക്ഷ്മാരാകാചന്ദ്രമസ്സം ഭഗവതി! വസുധേ!
വഞ്ചി! നിഞ്ചിത്തനാഥൻ. ൧൭

നേരായിട്ടിപ്പുവൊന്നിച്ചടരിനെതിരിട്ടു-
ന്നോരു പോരാളിമാർതൻ
വാരാളും കണ്ണരക്തപ്പുഴയിൽ മുഴുകിയും
പൊങ്ങിയും കേളിയാടി
ധാരാളം ധൌതഭാവം തടവിന പൂകളാൽ-
ധന്യനായ്ത്തീൎന്ന നവ്യ-
ശ്രീരാമൻ ധമ്മരാജക്ഷിതിശതമഖനും
ദേവി! തേ ജീവിതേശൻ. ൧൮

വാണീമാതിൻെറ വക്ഷോരുഹയുഗളി വഹി-
ക്കുന്ന നൽസ്തന്യസാരം
താണീടാതാസ്വദിപ്പാൻ തരമുടയമഹാൻ;
ഗർഭപാത്രാന്തരത്തിൽ
വാണീടുന്നാളുമൂഴിക്കധിപതി, വളരെ
ഖ്യാതിമാൻ, സ്വാതിജാത-
ക്ഷോണീസീമന്തമുത്തും കൃതസകലജഗ-
ദ്ധിസ്സമയൻ യുഷ്മദീയൻ. ൧൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശ്രീയിമ്മട്ടാന്ന നാനാന്നപരുമതിനുമേൽ-
സ്സവ്വശാസ്ത്രജ്ഞനായോ-
രായില്യം തമ്പുരാനും നിശിതമതി വിശാ-
ഖാവനീശീതഭാസ്സം
സ്ഥായിക്കൊത്തുല്ലസിപ്പാൻ തംമുടയഭവ-
ദ്രത്നസിംഹാസനത്തി-
ന്നായിക്കൂപ്പുന്നുതായേ! പുളകമിളകിടും
മെയ്യൊടിയുള്ള ഞങ്ങൾ. ൨൪

തത്താദൃക്കായ സിംഹാസനമഹിമ തഴ-
ച്ചുല്ലസിക്കുന്നതിന്നും
ചിത്താനന്ദാമൃതത്തിൽജ്ജനതയനുദിനം
ചെന്നു മുങ്ങുന്നതിന്നും
സത്താം മാഗ്ഗത്തിൽനിന്നിസ്സദയഹൃദയനാം
മൂലകശ്രീലസൽക്ഷ്മാ-
ഭത്താവാളുന്ന യത്നം പരിചിനൊടു ഫലി-
ച്ചിപ്പു പാഥോജനാഭൻ. ൨൫

ചട്ടം തീക്കും സദസ്സങ്ങൊരുവക, വെളിവിൽ-
പ്പൌരരോടൊത്തുകാര്യം
ചട്ടംകെട്ടുന്ന സംസത്തൊരുവക, പുരസം-
സ്കാരഭാരം വഹിപ്പാൻ
ഒട്ടല്ലന്യാങ്ങളാകും സമിതിക,ളിവയാ-
ലിപ്പുകൾക്കല്പകക്ഷ്മാ-
രുട്ടത്യന്തം ജയിപ്പു ജനതയുടെ മനോ-
ഭീഷ്ടദാനൈകലോലൻ. ൨൬

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മേടിക്കുന്നില്ല പുത്തൻകാമൊരുശകലം;
        പണ്ടുപണ്ടുള്ളവയ്ക്കും
കൂടിക്കൂട്ടുമ്പൊഴെല്ലാം കുറവലിവിൽവരു-
        ന്നുന്ന കൂട്ടംവായ്പ്പും;
ചേടിക്കൊപ്പം ജനത്തെജ്ജളവധിസൃത ഭജി-
        ക്കാതെ യാതൊന്നുകൊണ്ടും
പാടി,ല്ലിക്കഷ്ടാപചിത്തം പ്രകൃതിശുഭസരി-
        ന്മജ്ജനോന്മജ്ജനോല്ക്കം. ൨൭

നെല്ലായും തേങ്ങയായും നികുതിശകലമി,-
        ല്ലുള്ള ശുല്കംതരമ്പോ-
ലെല്ലാക്കും കാശുമാറിസ്സപദിസുലഭമാ-
        യങ്ങലിൽത്താൻ ചെലുത്താം;
തെല്ലാസ്സംഖ്യയ്ക്കുമാററം തെളിവിലെവിടെയും
        മുപ്പതമ്പും കഴിഞ്ഞാ-
ലല്ലാതെത്തില്ല; മറെറന്തിതിവുമധികമായ്-
        ക്കഷ്ടകോൽകഷ്ടഹേതു? ൨൮

മേടിക്കാം വായ്പ്പ സക്കാരൊട്ട, കൃഷികലയിൽ-
        ജ്ഞാനമന്ന്യനമെന്നും
നേടിക്കൊള്ളാം, തയാറായതിനൊരുതുറയു,-
        ണ്ടേകനാകാത്തതിങ്കൽ
കൂടിത്തമ്മിൽ തുണയ്ക്കാ,മതിനുമൊരുവക-
        പ്പുണ്ടു; നിങ്ങൾക്കകഷ്ട-
പ്പാടിന്നെന്തുള്ളൂ? മൂലംനൃപതി കൃഷകരേ!
        പാരിടപ്പാരിജാതം. ൨൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ബന്ധാക്കല്ലപ്പു ബന്മാപ്പടവരിയിവത-
    ന്നാഗമം സമ്പ്രതീക്ഷി-
ച്ചെമ്പാട്ടും പൌരർ നില്പാനിനിയുമിടവരൊ-
    ല്ലെന്നു ചിന്തിച്ചുമേന്മേൽ
തൻപാരിൽത്തന്നെരണ്ടും വിളവതിനുതരം
    നവ്യി നൽക്കീത്തിപൂരം
സമ്പാദിപ്പാനമികപ്പാശശി സതതകൃപാ-
    സാഗരൻ ജാഗരൂകൻ. ൧൦

നാടൻമട്ടുള്ളതായോരുഴവു വിത വളം-
    ചേക്കലിച്ചൊന്നതൊന്നും
വേടക്കംവേണ്ട; മാട്ടം പുതിയ കൃഷിപരി-
    ഷ്കാരസാരം ഗ്രഹിപ്പൂ;
ആടൽപ്പാടല്ലമെന്തെന്നറിവതിനിടയാ-
    കാതെ നിർബാധമെന്നും
പാടം പച്ചപ്പടത്തെപ്പരിചൊടണിവതി-
    പ്പാത്ഥിവേന്ദ്രപ്രഭാവം. ൧൧

മാനം മുട്ടിക്കിടക്കും മലയുടെ മുകളും
    കണ്ണഡാരക്കശേഷം
മാനം മുട്ടിക്കുമോരോ കടലൊട്ട കിടയും
    കായലും മിക്കവാറും
അന്നദത്തോടുനെല്ലിൻ കതിരുമതിരുവി
    ട്ടന്യധാന്യങ്ങളും പൂ-
ണ്ടുനംവിട്ടുഴിമാതിന്നുദയമുയതമാ-
    റുന്നമിച്ചുല്ലസിപ്പൂ. ൧൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മാനിൻകൂട്ടങ്ങൾമാഴ്കും നിലയിലലറിടും
വ്യാഘ്രപാളിക്കു വാസ്സോ-
രാനിർബ്ബാധാടനത്തിന്നലഘുപദവിയാം
വൻകൊടുങ്കാടശേഷം
വാനിൻമട്ടായതിങ്കൽപ്പ്രതിയതയിലയും
റബ്ബറും നില്പതാരും
മാനിപ്പോരി മഹീഭൃന്മണിയുടെ മഹിമ-
പ്പെട്ട മാഹേന്ദ്രജാലം. ൩൩

കോലംപോത്തച്ചുഭല്ലും കരി പുലി കടുവാ-
തൊട്ടഹിംസ്രങ്ങളാലും
കാലക്കേടിന്നു പററുന്നൊരു പനിമുതലാം
ഘോരരോഗങ്ങളാലും
ഏലക്കാക്കുള്ള മാലോർത്തവരുടെ വലുതാം
പാരതന്ത്ര്യഭ്രമത്തിൻ
മൂലംമുററുംമുറിച്ചു മുദിതഹൃദയനാം
മൂലകക്ഷ്മാലലാമം. ൩൪

അത്തുംഗാഭോഗവത്താമരിയചിറചമ-
ച്ചത്ഭുതം കോതയാററിൽ-
സ്സേതുക്കെട്ടാലതിൻ നീർ ശരിവരെയുമട-
ച്ചെത്രയോകുല്യവെട്ടി
എത്തുംക്ലേശാതെ നാട്ടാക്കലഘുജലസുഖം
ചേർത്തതൻ രാജ്യരക്ഷാ-
ചാതുര്യം കാട്ടുമിക്ഷ്മാവിഭു ശുഭവിഭവൻ
സ്പഷ്ടദൃഷ്ടാപദാനൻ. ൩൫

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വാനത്തിൽക്കാറുവൎഷാസമയമുമൊഴിവായ്
        വാരി ലോകൎക്കു തീരെ-
പ്പാനത്തിന്നും ചുരുങ്ങിപ്പരമഹഹ ! നിലം
        കാഞ്ഞതാം നാഞ്ചനാട്ടിൽ
വേനൽകാലത്തുമോമൽക്കതിരിനരവര-
        സ്സ്വാററുവെള്ളത്തിൽ വായ്ക്കും
സ്നാനാത്തെക്കണ്ടുമേന്മേൽ ഘരകിരണംഘ്ലണി-
        ശ്രേണി നാണിച്ചിടുന്നു. ൩൬

താലം നില്ക്കുന്ന പൊട്ടത്തറയുമവധി വി-
        ട്ടമ്പുമംഭസ്സരിങ്ങി-
ക്കുലംപൊട്ടുന്നു മുട്ടൻകുളവുമരിമയിൽ-
        ത്തൊക്കരാം നെൽകൃഷിക്കാർ
ലേലത്തിൽക്കൊണ്ടതെല്ലാം ഝടിതി കൃഷികലാ-
        പാത്രമാം ക്ഷേത്രമാക്കി-
ക്കാലം തെററാതെ തീറായ്ക്കുമലയുടെ കടാ-
        ക്ഷങ്ങൾ വാങ്ങിച്ചിടുന്നു. ൩൭

പാരം ചേറുള്ള കാവൽക്കരിനിരകൾ പതി-
        പ്പിച്ചു പാടേനികത്തി-
പ്പൌരന്മാർ നേരെയാക്കും പരിവൃഢലതചി-
        ക്കോപ്പണിത്തോപ്പിലെല്ലാം
കേരക്കൂട്ടങ്ങൾ നില്പുണ്ടലഘുഫലഭരം
        തിങ്ങിവിങ്ങിത്തിളങ്ങി-
സ്സാരശ്രീപാരിജാതപ്രകരപരിചിത-
        പ്രൌഢിനാഢിന്ധമങ്ങൾ. ൩൮

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ധാരാളം തീയെരിച്ചും തരുനിരയെ നശി-
        പ്പിച്ചുമിച്ചാനകൂലം
തീരാതുള്ളോരു താപം ജനതതിയടവീ-
        ദേവിയാൾക്കേകിയപ്പോൾ
ആരാജാധീനയായോരബലയെയഭിര-
        ക്ഷിച്ച മൂലർക്ഷജൻതൻ
പേരാളും ക്ഷാത്രതേജോബലമഖിലജഗ-
        ജ്ജിതമാരം ചിത്തരമ്യം. ൩൯

തൻ ചാരത്താന്ന ദാവാനലശിഖയിലക-
        പ്പെട്ടു ഭ്രരുട്ടശേഷം
വെൺചാമ്പൽ പ്രായമായിത്തൃണഗണവുമിണ-
        ങ്ങാത്ത വൻകാട്ടിനുള്ളിൽ
സഞ്ചാരംചെയ്തു തേക്കും മലയജതരുവും
        നട്ടു പുഷ്ടിപ്പെടുത്തി-
സ്സഞ്ചായക്കാർ വനശ്രീസുഷമയുടെ വള-
        ച്ച്യല്ലാ ലാക്കേകിടുന്നു. ൪൦

കാണപ്പാട്ടക്രമത്തിൽക്കലരുമൊരുകണ-
        ക്കററ തക്കങ്ങൾ കേറി-
ക്ഷീണത്വം ജന്മിമാക്കും പലപടി കുടിയാ-
        ന്മാക്കുമുണ്ടാക്കിടുമ്പോൾ
ത്രാണത്തിന്നൊത്ത ചട്ടം സമിതിവഴി ചമ-
        ച്ചോരു വാരാശികാഞ്ചീ-
പ്രാണപ്രേംസ്പ്രവേകൻ പരിഹസിതസുരാ-
        ചാര്യചാതുര്യധുര്യൻ. ൪൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

നായന്മാൎക്കുള്ള വൈവാഹികവിധി നിയമ-
        ത്തിന്നു കീഴ്പ്പെട്ടതാക്കി-
ശ്രേയസ്സാസ്സൽപ്രജ്ഞാളിക്കഭിനവനിലയിൽ-
        ച്ചേൎത്തു സന്തൃപ്തിനല്കി
ആയംകൂട്ടുന്ന മേധാബലമെഴുമവനീ-
        പാലകൻ മൂലകൻ തൽ-
സ്സായൽസൽകീൎത്തിപ്പീരുൽപ്രസവപരിമളം
        പാരിടത്തിൽപ്പരത്തി. ൩൨

ഏവം ക്രിസ്ത്യാനിമാൎക്കും പലവിധമവകാ-
        ശത്തിൽ മെത്തുന്ന തൎക്കം
ധീവമ്പേറുന്ന മൂലൎക്ഷജനൃപതിധരി-
        ച്ചുക്കഴപ്പൊക്കൊഴിപ്പാൽ
വൈചക്ര്യം നേരിടായ്വാൻ നിയമമരുളിയ-
        സ്സൽപ്രജ്ഞാസഞ്ചയത്തിൻ
കൈവല്യം കൈവളൎക്കുന്നിതു ഘനകരുണാ-
        കഞ്ജമഞ്ജുദ്വിരേഫം. ൩൩

ശ്രീതിങ്ങിപ്പൊങ്ങിമേന്മേൽ ശ്രിതസുജനമന-
        സ്താപനിൎവ്വാപമേകി-
ഖ്യാതിപ്രത്യഗ്രസമ്പത്തുടയ തിരുവിതാം-
        കോട്ടിലെക്കോട്ടിലെങ്ങും
കാതിൽപ്പോലും ശ്രവിപ്പാൻ പണി കലിതുടരും
        കന്മഷങ്ങൾക്കു; നിത്യം
നീതിക്കുൽകൃഷ്ടജൈത്രോത്സവമവിടെ നട-
        ക്കുന്നു നിൎബ്ബാധമായി. ൩൪

M ✱൨✱

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഘോരാകാരം നിനച്ചാൽക്കൊടിയ നരകവും
കമ്പിടത്തക്ക ഭ്രട്ടൽ-
കാരാഗാരം തദന്തസ്ഥിതഖലതതിയെ-
സ്സൽപ്പഥത്തിൽപ്പുലർത്തി
സാരാസാരജ്ഞരാക്കുന്നതിനു സതതമി-
സ്സാധുലോകാനുകമ്പാ-
പാരാവാരം പ്രയത്നിപ്പതു ഫലപടലീ-
പൂർണ്ണമായ്ത്തീർന്നിടുന്നു. ൨൨

ആരാനും ബാല്യകാലത്തഘമെഴുകിലതിൻ
ഹേതു മാതാപിതാക്ക-
ന്മാരാണെന്നോർത്തു കാരാഗൃഹവസതി കനി-
ഞ്ഞക്കുമാരർക്കു മാററി
നേരായുള്ളോരു വിദ്യാപദവിയിൽ നെടുനാൾ
സ്വൈരസഞ്ചാരയോഗം
ധാരാളം നല്കുവോരിദ്ധരണികലിശദ്ര-
ദച്ഛനാചച്ഛച്ഛൻ. ൨൩

മഞ്ചോടിക്കൊത്തകാഴ്ചം മലയിലധികമായ്
മാറുമാറോടി വക്കീൽ-
തഞ്ചാരത്തെത്തി രാപ്പകലുമനുദിനം
നമ്പരെന്നമ്പരന്നോർ
പഞ്ചായത്തേർപ്പെടുത്തിപ്പരിചൊടിളഭരി-
ക്കുന്നൊരിമ്മന്നനാൽത്താൻ
നെഞ്ചോടീടാതെ നേടുന്നു നിരുപമമാം
നിത്യസൌഹിത്യസൌഖ്യം. ൨൪

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാന്താരങ്ങൾക്കു വെണ്ടാപധാപദമനിശം
കൈവല്ലത്തിക്ഷണത്തിൽ-
പ്രാന്താലംകാരമാകും പല പുതിയതരം
പാതവെട്ടിച്ചു പാരിൽ
താൻതാൻ സന്മാർഗ്ഗബോധം സതതമഖിലലോ-
കത്തിനും ചേർത്തു നിത്യ-
സ്വാന്താനന്ദത്തെ നല്കുന്നിതു സുജനസുഭ-
സ്തോമദൻ ഭൂമഹേന്ദ്രൻ. ൫൮

കാട്ടാനയ്ക്കും കടക്കുന്നതിനു കഴിവക-
ന്നർക്കരശ്മിക്കു പാദം
നാട്ടാൻപോലും പ്രയാസം തടവുമടവിയിൽ-
ത്തുംഗശൃംഗാടകങ്ങൾ
കേട്ടാലാശ്ചര്യമേറുംവിധമവധിവെടി-
ഞ്ഞു, ണ്ടവയ്ക്കുള്ളിൽ മേന്മേൽ
മോട്ടാറോടിപ്പു മൂലംനൃപനുടെകൃപയാ-
ലിപ്പൊഴും തൽപ്രജൗഘം. ൫൯

ശൈലപ്രസ്ഥത്തിൽനിന്നും ഝടിതി പടുതര-
പ്രൌഢികൈക്കൊണ്ടു ചാടി-
ക്കൂലംകുത്തിക്കുതിക്കും കുടിലതടിനികൾ-
ക്കുള്ള കോലാഹലത്തിൽ
ആലംബംവിട്ടുകേഴും ജനതയുടെ ഹിത-
ത്തിനു നന്നായനേകം
പാലംകെട്ടിപ്പു മേന്മേൽപ്പരിഥസിതസരി-
ദ്ധാമരൻ രാമരാജൻ. ൬൦

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കോളല്ലം കൊണ്ടിട്ടുമ്പോൾക്കൊടിയ വടിവെഴും
കൊച്ചുപാഥോധിയിൽപ്പെ-
ട്ടോളപ്പാത്തിക്കകത്തായൊരു ഞൊടിയിൽ മറി-
ഞ്ഞോടി താണീട്ടുമെന്നായ്
ക്ഷോളഗ്രീവൻെറ ഭക്തക്കണിമണി കരുതി-
ക്കോട്ടയംതൊട്ടു വയ്ക്കു-
ത്തോളം ലോകക്കു പോകുന്നതിനൊരു ശുഭമാം
തോട്ടു മുത്തോട്ടു തീൎത്തു. ൪൭

ദ്ര്യോവിൽ കൈകേറിനില്ക്കും തിരയിൽ മറിയുമ-
ക്കായൽകണ്ടാലജസ്രം
വാവിട്ടോരോ വിലാപത്തിനു വശഗതരാം
വഞ്ചിസാംയാത്രികന്മാർ
ആവിഷ്ടോട്ടിന്നകംപൂക്കതിനെയപഹസി-
ക്കുന്നു തന്നൃത്തലീലാ-
വൈവിദ്ധ്യത്തിൽപ്പിഴയ്ക്കും നടനെ വിരുതരാം
പ്രേക്ഷകശ്രേഷ്ഠർപോലെ. ൪൮

ഈവമ്പേറും നവീനക്ഷിതിരമണനിത-
ത്തിന്നു ചെങ്കോട്ട-കൊല്ലം
തീവണ്ടിപ്പാതയെന്നുള്ളഴകൊഴുകുമര-
പ്പട്ടതീൎത്തിട്ടമൂലം
ശ്രീവഞ്ചിക്ഷ്മാമഹേള്ളാമണിയുടെ തിരുമെയ്-
തന്നിൽ മിന്നിത്തിളങ്ങും
ലാവണ്യത്തിൻപുകൾപ്പൂമ്പരിമളപരിപാ-
കത്തെ വാഴ്ത്താൻ പ്രയാസം. ൪൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വാനസ്പത്യങ്ങൾ വാനംവരെ വളരുവതിൻ
        വൻപെഴും പാർശ്വദേശം
ഗാനത്താൽപ്പൂതമാക്കും കിളികളുടെ കളി-
        ക്കൊഞ്ചൽതഞ്ചും വനത്തെ
മാനത്തിൽക്കണ്ടു മർത്ത്യാവലി മഹിതമഹാ-
        നന്ദപീയൂഷയൂഷം
പാനംചെയ്യുന്നതാമിപ്പദവിയുടെപ്പൃഥു-
        ഖ്യാതി വിശ്വാതിശായി ൧൦

മന്നാ പണ്ടെയ്ക്കുപണ്ടേ പതഗപതിഗതി-
        ക്കുള്ളരില്ലാതെയാക്കി-
ത്താനത്യന്തം സുദൂരം സവിധമിവയിലു-
        ള്ളന്തരഭേദത്തെ നീക്കി
ഈ നമ്മെക്കൂപമേകസ്ഥിതിയിനിയുമിയ-
        ന്നിൻഡ്യ കാണാതിരിപ്പാൻ
സ്യാനന്ദൂരത്തിലേക്കശ്ശകടസൃതികട-
        ക്കുന്നു സാടോപമിപ്പോൾ. ൧൧

മൂലകഷ്ടാപചാലനാലപ്പുഴയിലധികമാ-
        യാഴിതന്നുള്ളിൽ നീട്ടി-
പ്പാലംകെട്ടി പ്രശസ്തസ്ഥിതിയിൽ വണിജരെ-
        പ്പാലനംചെയ്കമൂലം
ശ്രീലക്ഷ്മീദേവിയാൾതൻനയനചലനമാം
        ലോലലോലംബലീല-
യ്ക്കാലംബസ്ഥാനമായത്തുറമുഖമെവനും
        ദൃഷ്ടിസന്തുഷ്ടിചേർപ്പൂ. ൧൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പാരാതീവഞ്ചിയെന്നും പ്രചുരതരശ്രദ്ധൈ-
        കാസ്പദാസ്സത്തി വാഴ്ത്തി-
പ്പോരാശ്രീരാമവർമ്മാഭിധയിൽ വിദിതമാം
        ദിവ്യപഞ്ചാക്ഷരത്തെ
നേരായിക്കേട്ടതെന്നും മനമൊടു സതതാ-
        ച്ചാപലോച്ചാടനത്തി-
ന്നാരാൽ പാർത്ഥിഭവിപ്പൂ ഹരിഹരി! വിവിധ-
        വ്യാധിചാതുർദ്ദശങ്ങൾ. ൧൭

ആയുർവേദാഖ്യകോപ്പും വിടപി, കടപുഴ-
        ക്കുന്നതിന്നാഞ്ഞു ചുററി-
പ്പായും പാശ്ചാത്യവൈദ്യപ്പുഴയിലെഴുമൊഴു-
        ക്കത്തിലുദ്യൽപ്രകമ്പം
കായും ഞെട്ടോട്ടു നിൽക്കുന്നളവതിനെമനം-
        വച്ചുറപ്പിച്ചു മേന്മേൽ-
ക്കായും പൂവും കലർത്തിക്കനിവൊടു പരിപാ-
        ലിച്ചു മൂലക്ഷിതീശൻ. ൧൮

പൗരശ്രേഷ്ഠർക്കു പാരം നിജനഗരപരി-
        ഷ്കാരധൗരേയഭാവം
ചേരത്തക്കോരു ചട്ടം ശരിവരെയരുളി-
        ത്തത്സഭാംഗങ്ങളാവാൻ
ആരാഭിക്കും ജനങ്ങൾക്കതിനെയനുവദി-
        ക്കുന്ന ഗണ്യാധികാരം
സ്ത്രീരത്നങ്ങൾക്കുമേകീ നിശിതമതി ജഗ-
        ദ്രക്ഷി വഞ്ചിക്ഷിതീന്ദ്രൻ. ൧൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

താരുണ്ണിത്തമ്പുരാൻതൻ സരസരസനയെ-
സ്സാരമില്ലെന്നു തള്ളി-
പ്പോരും വാഗ്ദേവതയ്ക്കുള്ളൊരു പുതുനടനം
നൂനമീനാട്ടിലെന്നാൽ
ഓരുമ്പോളായതസ്മച്ഛശിവിശദയശോ-
രാശിപ്രഖ്യശിതാവിൻ
കാരുണ്യോദ്യൽകടാക്ഷാഞ്ചലചലനകലാ-
ചാതുരീസാധുരീതി. ൬൭

വേണാടേ! നിന്നിലോർത്താൽ വെറുമിരുപതിനാ-
റാണ്ടുകൊണ്ടേത്രമാത്രം
ചേണാർന്നീടുന്ന വിദ്യാലയപഠനഗതി-
ക്കന്തരം ഹന്ത! വന്നു!
നീണാളജ്ഞാനമാർന്നുള്ളൊരുമുറവിളി വി-
ട്ടിട്ടിന്നം വാണിമാതിൻ
വീണാനിക്വാണമല്ലോ ചെവിയിലമൃതു തൂ-
കുന്നു,തമ്മേ! ജയിക്കു. ൬൮

എന്തായാലെന്തു? വിദ്യാഭഗവതി വിളയാടാത്ത
ദേശത്തെ മേന്മേൽ-
ച്ചെന്താർമാതെത്രമാനിക്കിലുമതൊരുമണൽ-
ക്കാട്ടിനെക്കാട്ടിൽമോശം!
എൻതായേ! വഞ്ചി! മററുള്ളവ വരികിൽ വരും
പോകുകിൽപ്പോകുമീ നിൻ
സന്താനങ്ങൾക്കു സാരസ്വതഘൃണയരുളും
സന്തതാന്തഃപ്രമോദം. ൬൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഈനൽക്ഷ്മാപൻെറ രക്ഷാചതുരതയിലിളാ-
　　　ദീപമായ് പ്രോല്ലസിക്കും
സ്യാനന്ദൂരസ്ഥഹൈണ്ണപഠനകൃതമഹാ
　　　പാഠശാലേ ! വിശാലേ!
ഞാനങ്ങേപ്പുത്രനല്ലേ ? ജനനി! ഭവതിതൻ
　　　കീൎത്തിസമ്പൂൎത്തിവാൎത്താ-
ഗ്ഗാനംചെയ്യട്ടെമററുള്ളവർ; തനയർ ഭവൽ-
　　　ഭക്തിസംരുദ്ധകണ്ഠർ! ൩൨

ഊനംകൈവിട്ടപായസ്ഥിതിയുടയകുടും-
　　　ബത്തിലുള്ളോരുമാക്കും
മാനംനല്ക്കുന്നഹൈണ്ണീഭഗവതിയെയുപാ-
　　　സിച്ചു മേന്മേൽസുഖിപ്പാൻ
താനമ്പോടിക്ഷമാഭൃത്തരുളി വിലസിടും
　　　തുംഗചൈത്യങ്ങളെല്ലാം
നൂനം നീരന്ധ്രജാഡ്യദ്വിരദഹതിസമുൽ-
　　　ക്കണ്ഠകണ്ഠീരവങ്ങൾ. ൩൩

ആലംബംചെററുകൈവിട്ടധികമവശയാ-
　　　യാകുലപ്പെട്ടുമുററും
ബാലപ്രായത്തിൽമാഴ്കുന്നൊരു വരതനുവാം
　　　വാരൊളിക്കൈരളിക്കും
കാലംതെററാതെ ശാലാസമുദയമരുളി-
　　　ക്കാത്തുപോരുന്നൊരിക്ഷ്മാ-
പാലൻ പ്രാചീനബൎഹിസ്സൊടു പടുതുടരും
　　　പ്രാഭവാഭോഗശാലി. ൩൪

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സന്തോദന്തോഗ്ഗമിപ്പിപ്പതിന്നനവരതം
　　　　സജ്ജനാമിജ്ജനേശൻ
തന്തോകംപോലെ പാലിപ്പുളവഴകുമല-
　　　　ങ്കാരവും പാരമേന്തി
ഹന്തോഷത്തോടുമേളിപ്പതിനിടവരുമി-
　　　　ക്കൈരളിത്തയ്യലാളിൻ
ന്തന്തോത്ര്യൽകങ്കണാളീകവിതകളകളം
　　　　കാട്ടിലും കേട്ടിടുന്നു. ൩൭

പണ്ടോർപൂർവ്വേണിമാക്കും വലിയനിലയിലായ്
　　　　വാണിയിൽ ഭക്തിസമ്പ-
ത്തുണ്ടാകുംമാറുവിദ്യാനിലയനിരയുദി-
　　　　പ്പിച്ചുതൻനാട്ടിലെങ്ങും
പണ്ടാരുംതന്നെനേടാത്തൊരുസുകൃതമൊടൊ-
　　　　ത്തമ്പുമിത്തമ്പുരാൻതൻ
കൊണ്ടാടത്തക്ക കീർത്തിച്ചുട വിബുധസരി-
　　　　ദ്വീചിസധ്രീചിതന്നെ. ൩൮

ക്ഷോണിക്കുത്തംസമാമിശ്ശുഭചരിതനിലാ-
　　　　ജാനി ശുശ്രൂഷയിങ്കൽ-
ക്കാണിക്കും ഭക്തിമൂലം കവിതകുതുകയായ്-
　　　　ത്തന്നിശാന്താന്തികത്തിൽ
പ്രീണിക്കും മാനസത്തോടനുദിനമഭിശോ-
　　　　ഭിപ്പൂ നിശ്ശേഷഭാഷാ-
ശ്രേണിക്കും റാണി, രത്നാഭരണഗണരണൽ-
　　　　പാണി, ഗീർവ്വാണവാണി. ൩൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാണിക്കും ജീവിതായോധനഭുവി കദന-
        ത്തിന്റെ കാറേശിടായ്വാൻ
വാണിജ്യത്തിൽക്കരുത്തും പലതൊഴിലുകളിൽ-
        ക്കെല്ലുമുൽപന്നമാക്കി
ക്ഷോണികൾക്കപ്പേമേകുന്നൊരു വിവിധകലാ-
        മന്ദിരം വഞ്ചിഭൂഷാ-
മാണിക്യം തീൎത്തു മാഹാത്മികമതി മഹിത-
        ഖ്യാതിതൻ സൂതിഗേഹം. ൫൯

പൂവാളും വേണിമാരും പുരുഷരുമൊരുപോൽ-
        ത്തൂൎന്നവൈദുഷ്യമേന്തി-
ദ്ദൈവാധീന്യത്തെ നേടുന്നതിനു പലകലാ-
        ധാമമക്ഷാമമേവം
ശ്രീവാത്സല്യം വഞ്ചിനാട്ടിൽ ശ്രിതസുരതരുവാ-
        മീനൃപൻ തീൎക്കയാലി-
ക്ഷ്മാവാസസ്ത്വൎവ്യക്കിദാനീം വസുനിര നറുനെയ്
        വിദ്യ ധൈൎയം ഗവീനം. ൬൦

ഹന്താനന്താദികോലും പ്രതനവിബുധർതൻ
        ഗ്രന്ഥസംബന്ധിയാകും
ചിന്താസന്താനമെല്ലാം ശിവശിവ! ചിതലും
        പാററയും തീററയാക്കി!
എന്താവോ കഷ്ടമെന്നോൎത്തവയുടെ നിഖിലോ-
        ദ്ധാരമീരാമരാജൻ
തൻതാദൃക്പ്രാതിഭത്തിൻപ്രചുരതയിലിയ-
        ററിച്ചു ധൎമ്മിഷ്ഠമൌലി. ൬൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മുമ്പേതൊട്ടുള്ള വഞ്ചിക്ഷിതിയുടെ ചരിതം
        ഗ്രന്ഥമായ്പ്പൂച്ചു ചൂട്ടും
ചെമ്പേടും കല്ലുമെങ്ങും ചിതമൊടതു തുറ-
        ന്നേകി നമ്മൾക്കു മേന്മേൽ
വൻപേറുണ്ടാവതിന്നായ് വടിവിലൊരു വകു-
        പ്പുത്ഭവിപ്പിച്ചു വാണി-
ക്കൻപേറും ധന്യനാമീയവനികുമുദിനീ-
        കാമിനീയാമിനീശൻ. ൧൨

ദേവസ്വങ്ങൾക്കുവായ്ക്കും വിറകരി നറുനെ-
        യ്യെണ്ണതൊട്ടുള്ളതെല്ലാ-
മാവശ്യംപോലെതിന്നും ഖലഖനകനിര-
        സ്സന്തമത്യന്തമേകി
ആ വൽഗുസ്ഥാപനങ്ങൾക്കവിരളതരപരി-
        ഷ്കാരമുണ്ടാക്കുവോരി-
ബ്ഭ്രൂവല്ലീപാദപത്തിൻകഥ പുളകമുദി-
        പ്പിപ്പൂ കേൾപ്പോർക്കശേഷം. ൧൩

കാലിക്കുംതാഴെയായിക്കടതെരുവുകളിൽ-
        ക്കാലുകുത്താതെ പാരം
മാലിൽപ്പെട്ടുമ്പരക്കും പറയർ, പുലയർതൊ-
        ട്ടുള്ള സാധുക്കളേയും
മാലിന്യംവിട്ടു പൌരപ്രതിനിധിസഭതൻ-
        മാംസളാംഗങ്ങളാക്കി-
പ്പാലിപ്പോരിന്നൃപൻതൻമതി പതിത-
        സമുദ്ധാരദീക്ഷാരസാർദ്രം. ൧൪

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഈമട്ടോരോന്നു ഞാനീയവനനവകലാ-
മർമ്മവിത്കർമ്മവൃത്ത-
ഗ്രാമംവർണ്ണിച്ചു നിന്നാലതിനൊരവധിയി-
ല്ലൊററവാക്കിൽക്കഥിക്കാം;
ഈമന്നൻതൻഗുണൌഘം നിഖിലവസുമതീ-
പാലജാലാവദാനാ-
സ്തോമാപ്രാദ്യൽസദാരാജ്ഞാകരനികരഖിലീ-
കാരനിഹാരപൂരം. ൧൪

ഭേദംകൂടാതെ സർവ്വപ്രജകളെയുമൊരേ-
മട്ടു സൌരാജ്യസമ്പൽ-
സ്വാദന്യൂനം ഭുജിപ്പിച്ചലിവിൽ വിലസുമീ-
നൻമഹീശൻ മനീഷി
മോദംകൈക്കൊണ്ടു രക്ഷാവിധിയിൽ മഹിതമാം
മൈഥിലീനാഥലീലാ-
വൈദഗ്ദ്ധ്യം കൈവളർക്കും വിരുതുകൾ ജഗതീ-
ലോചനാസേചനങ്ങൾ. ൧൫

ദാസീഭാവംവഹിപ്പോരവനകലയൊട്ടും
ദാനധർമ്മാഗമത്തിൻ
നാസീരത്തിൽഗമിക്കും നരപരിവൃഢർതൻ-
നായകസ്ഥാനമോട്ടും
ജീ. സീ. യെസ്സെസ്തുടങ്ങിപ്പലവിരുതുകളാ-
ന്നുല്ലസിക്കുന്നൊരിന്നൽ-
ഭൂസീമന്തൈകഭൂഷാമണി ഭുവനനഭ-
സ്സിന്നു പൂർണ്ണേന്ദുതന്നെ. ൧൬

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശൈലാലിപ്രായമെന്നും മിഴിയുമകമലർ-
ക്കാമ്പുമൊന്നാംപൂമത്ഥ-
പ്പാലാഴിപ്പുള്ളിവെള്ളത്തിരകളിൽവിഹരി-
പ്പോരു ശുഭ്രോരുകീൎത്തി
നീലാംഭോദാഭനീലാധവപദകമലാ-
ലംബി ഭൂപാലമാലാ-
ലീലാലങ്കാരമസ്മൽപിതൃ ദൃഢമവനീ-
ശാൎവ്വരീപാൎശ്വേണന്ദു. ൪൮

ആനന്ദംപൂണ്ടു പത്മാസഹചരചരണ-
ത്താമരത്തൂമലർത്തേൻ
പാനംചെയ്വാൻകളിച്ചാൎത്തിളകിന വരിവ-
ണ്ടിണ്ടകണ്ടിണ്ടലെന്ന്യേ
താനമ്പിൽച്ചേൎത്തു ചൂഡാതടിയിലണിയുമി-
ത്തമ്പുരാൻതന്നെ പാരിൽ
ദീനപ്രാണാൎത്തിദാവാനലവിദലനകൃ-
ത്തായ പീയൂഷമേഘം. ൪൯

ദ്രാക്ഷാദ്യൂൎജ്ജ്നാമിപ്പുരുഷമണി തുണ-
യ്പോക്കെഴുംവാസ്ഥകണ്ടാൽ
ഹേരംബസ്വാമി മൃഷ്ടാശനസുഖമുള്ളവ-
മെന്നു തന്നുള്ളിലോൎക്കും;
സ്വൈരം ദുഗ്ദ്ധാബ്ധികന്യാഭഗവതി വിശല്ലൽ-
കമ്പയാം ശമ്പയാവാ-
നാരംഭിക്കും; വിശങ്കം പുരരിപു കലവി-
ല്ലാക്കുവാൻ ലാക്കുവെയ്ക്കും. ൫൦

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശ്രീവാഴും മാറിടത്താൽ ഭൃഗുവിനുടെ ചവി-
        ട്ടേററ ദൈത്യാരിപോലും
സേവാവൃത്തിക്കുകൂടി ക്ഷമ സപദി പഠി-
        ക്കുന്നൊരിത്തമ്പുരാനേ
ഭൂപാകെസ്സംഹരിപ്പാൻ കരുതിന ഭഗവാൻ
        രുദ്രനാചാൎയ്യനാക്കി-
ട്ടോവാമെന്നാൽ ജഗത്തിന്നവസിതി വിലയ-
        ത്തിങ്കലുണ്ടാവതല്ല. ൬൭

കാമക്രോധാൻ കഴുത്തിൽ കലിതധൃതി കുരു-
        ക്കിട്ടു കണ്ടേടമെല്ലാം
കാമംപോൽ കൊണ്ടുചെന്നും കളിപലതുകളി-
        പ്പിച്ചുമച്ചിന്നഗൎവ്വം
ഹാ! മർദ്ദിക്കും പൊരങ്ങിൻ നിരയപരമ്പര-
        ശ്രേണി,യിക്ഷോണിപകൢീ-
ധാമം രണ്ടാംവിദേഹപ്പട്ട വിദിതപര-
        ബ്രഹ്മസബ്രഹ്മചാരി. ൬൮

സ്ഥൂലാഹങ്കാരമോടും വിമതജനതയെ-
        ത്താൽത്തേജോദ്യൽപ്രതാപ-
ജ്വാലാജാലത്തിലാക്കിസ്സുഖമേലകല-
        ത്തുന്ന മററുള്ളമന്നർ;
ആലാക്കിൽ ശത്രുനാമശ്രുതിയുമകലുമി-
        പ്പുണ്യവാൻതൻയശസ്സിൻ
ലീലാങ്കുരങ്ങൾ രാകാശിശിരകതിര-
        സ്സാരപാരംഗതങ്ങൾ. ൬൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മുററും ഷഡ്വർഗ്ഗഹാലാഹലജലനിധിയിൽ-
    പ്പെട്ടു വട്ടംകറങ്ങും
മററുർവ്വീപാലരെക്കണ്ടുലകിലെവിടെയും
    വൻകൊടുംകാററു്പോലേ
ചെററുംകൂസാതെപോയും കലിയുടെ കലികൊ-
    ണ്ടുള്ള തുള്ളൽത്തിരക്കിൽ-
ച്ചുററും ധർമ്മാഖ്യകോഖ്യം തരുവിനൊരുവനീ-
    മൂലകൻ മൂലകന്ദം. ൨൬

നിർമ്മര്യാദം നിരാലംബനനന്യാവരനിരാ-
    സത്തിനദൃക്തനാകും
ശർമ്മണ്യക്ഷോണിമാതിൻ ശമലമുടലെഴും
    വേനനെദ്ദീനനാക്കി
ശർമ്മം ലോകത്തിനേകുന്നതിനു പരികരം-
    കെട്ടി മുന്നിട്ടുനില്ക്കും
ധർമ്മജ്ഞൻ ഝാജ്ഝുമനാനൊരു പഴയപുരം-
    പ്രാണനീ മാനനീയൻ. ൨൭

പോരാടിപ്പിൻതിരിഞ്ഞും, നടുവിലിളകിയും,
    തപ്പുകണ്ടാദരിച്ചും,
പാരാളുംമൈത്രിയുണ്ടോവരുവതുലകിതിൻ
    താങ്ങലായാംഗലേയർ
തീരാൻ ലക്ഷ്യംചുരുങ്ങുന്നളവു തിരുവിതാ-
    ങ്കൂറു മുങ്കൂറു കേറി-
യാരാളുംനല്കിയല്ലോ തുണ, യതിൽവളരും
    മൈത്രിയേ മൈത്രിയാവൂ. ൨൮

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പേരിന്നായിട്ടു കാട്ടും നടപടിമുഴുവൻ
        സാൎവ്വഭൌമൎക്കുപോലും
പേരിന്നായ്ത്തീരു,മസ്മൽക്ഷിതിപതി തുടരും
        ശ്ലാഘനിൎവ്വാമകൎമ്മം
ഭൂരിപ്രീതിക്കു വിത്തംവളവുമുദകവും ചേൎപ്പൂ;
        സൂക്ഷ്മം നിനച്ചാൽ
പാരിൽ സ്വാച്ഛന്ദചാരം പുക,ളതിൽവെറുതേ
        വാരണപ്രേരണങ്ങൾ. ൬൧

കാമം വേണിക്കു മുല്ലപ്പൂത്തുമലർ;നയന-
        ത്തിന്നു കൎപ്പൂര,മാത്ത-
പ്രേമം ചുണ്ടിന്നിളംപുഞ്ചിരി; രുചിരഗള-
        ത്തിന്നു മുക്താകലാപം;
ഓമൽക്കാതിന്നശീമക്കമലമണിമയ-
        ക്കമ്മൽ; മേനിക്കു വെൺപ-
ട്ടീമട്ടാശാവധുക്കൾക്കരിയ നൃപയശ-
        സ്സേതിന്നാവാതെയില്ല! ൬൨

സ്തോകംശബ്ദാൎത്ഥകോശം; ബഹുവിരളമല-
        ങ്കാര,മത്യന്തതുച്ഛം
പാകം; ശൂന്യംഗുണൌഘം; ധ്വനിയുടെകഥയോ
        ചൊല്ലിടാനില്ല,യെന്നായ്
നാകസ്ത്രീസഞ്ചയത്തിൻനടുവിൽ നളിനജ-
        സ്വാമിദാരങ്ങൾപോലും
മൂകത്വംപൂണ്ടു മദ്ഗീൎന്നൃപനുടെ വിലസൽ-
        കീൎത്തി വാഴ്ത്തുന്നതില്ല. ൬൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സൌഗന്ധ്യം പൂണ്ട സാരസ്യാതരസനയിലും
        ഗാനതാനപ്രദാന-
പ്രാഗത്ഭ്യംസ്തോകമാമീവിഷയമധികരി-
        ച്ചാശപോലാലപിപ്പാൻ
രാഗജ്ഞൻപാരിലില്ലെന്നറികിലുമിഹഞാൻ
        പണ്ഡിതന്മാർക്കു കണ്ണോ-
ദ്വേഗം നല്കുന്നു നിർല്ലജ്ജതയുടെതുണയാ-
        ലാവതും വാവദൂകൻ. ൫൦

വന്മേധാശാലിയാമീവരവിഭവനജാ-
        താരി ഭൂപാലിജാതം
ചെമ്മേ പാലിച്ചു മേന്മേഹൃദയസമുദയം
        താങ്ങിടും വഞ്ചിനാടേ!
സമ്മേളിക്കാതെയെന്തുണ്ടൊരുഗുണമെവിടെ-
        യ്ക്കിന്നു സൂക്ഷ്മംനിനച്ചാ-
ലമ്മേ ! ഭാവൽക്കഭാഗ്യോൽക്കരഹിമകരനി-
        ത്തമ്പുരാനംബുരാശി! ൫൧

ഇന്നാനാസൽഗുണങ്ങൾക്കിനിയനിലയമാം
        കുംഭിനീജംഭഭേദി-
ക്കിന്നാണായുസ്സിലധ്ധംതികയുവതു വയ-
        സ്സമ്പതുംപത്തുമായി;
മന്നാകെ ഷഷ്ടിപൂർത്തിപ്രഥിതമഹമകം-
        കൊണ്ടു കൊണ്ടാടിടുന്നോ-
രിന്നാളിൻമേന്മയോർത്താലിതുവരെയുമഹ-
        സ്സല്ലജംക്ഷുല്ലജന്മം. ൫൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പാടട്ടേ പഞ്ചമത്തിൽപ്പരഭൃതമിളമേൽ;
        പാരിജാതപ്രസൂനം
പോടട്ടേ പൊൽക്കരംകൊണ്ടമരരഖിലരും
        പോഷിതാശേഷതോഷം;
കൂടട്ടേ കൂത്തിന്നായിക്കുതുകമൊടു കുരംഗാക്ഷി-
        മാർ; ഹന്ത! നാമും
നേടട്ടേ നേന്നേച്ച്യ്യൂഗതികൾ നെടുനാൾ-
        ക്കിറ്റ്യൂറം സൽഫലത്തേ. ൯൩

ആശാചക്രാന്തെളിഞ്ഞും, കിളികൾ കളകളം
        തേടിയും, മന്ദവാതം
വീശാനായിത്തുടന്നും, നഗരനിരയവ-
        കാരമോരോന്നണിഞ്ഞും,
ആശാപാശാന്ധ്വത്തിൽ ജനമിളകിമറി-
        ഞ്ഞാന്തമേളിച്ചുമിക്ഷ്മാ-
ധീശാഗ്ര്യന്നുല്ലസിറ്റ്യൂ ധൃതസകലജഗ-
        ത്തുഷ്ടിയാം ഷഷ്ടിപൂർത്തി. ൯൪

ലോകത്തിന്നാകമാനം ഹൃദയപദവിയിൽ
        സാന്ദ്രപീയൂഷപൂരം
സേകംചെയ്യും, കുളുക്കെപ്പൊതുവിൽ മിഴിയി-
        ണയ്ക്കഞ്ജനച്ചാർത്തണച്ചും
ആകല്പാനന്ദബാഷ്പപ്പുഴയിവുടലുടൻ
        മുക്കിയും, സൌഖ്യസമ്പൽ-
സാകല്യം കൈവളർപ്പോരനഘദിനഘടാ-
        സൽപ്രഭോ ! സുപ്രഭാതം! ൯൫

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാമം നീഹാരതോയപ്രമദനയനനീർ,
വെണ്മണൽപ്പൂഞ്ചിരിച്ചാ,-
ത്തോമൽസ്രക്കേതാരണാലംകൃതി, ബഹളമിളൽ-
പൌരരോമാഞ്ചമേവം
ശ്രീമത്താംവേഷമേന്തും തെരുവുകൾ വഴിയായ്
ഘോഷയാത്രയ്ക്കു വഞ്ചി-
ക്ഷ്മാമംഗല്യം പുറപ്പെട്ടരുളി; മിഴിയിണേ!
ഭാവുകം താവകീനം. ൰

മുന്നിൽക്കാണുന്ന മൂലക്ഷിതിപതിയെയിതാ-
ണിജ്ജനങ്ങൾക്കുവായ്ക്കും
കന്നിസ്സൌഭാഗ്യമൂലം; കനിവുമഴപൊഴി-
ക്കുന്ന കല്യാണമേഘം;
മന്നിൻ മാണിക്യമാല്യം; മധുമഥനകഥാ-
മഞ്ജരീചഞ്ചരീകം;
പൊന്നിൻപൂമേനി; വഞ്ചിക്ഷിതിയുടെ സുകൃത-
പ്പാൽക്കടൽപ്പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ. ൰൧

കണ്ടാനന്ദിക്കു കണ്ണേ! കഥകളധികമായ്-
ക്കേട്ടു മോദിക്കുകാതേ!
കൊണ്ടാടിക്കൊള്ളു നാവേ! കുളിരെഴുമമൃത-
ച്ചാററിൽ മുങ്ങിക്കു ഹൃത്തേ!
ഉണ്ടായ് ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ തിരുവടിയൊരുകാ-
ലത്തു; പിന്നെദ്ധരിത്രീ-
കണ്ഠാലങ്കാരമായിന്നുപനമുദിതനായ്;
ധന്യരായന്യരാരോ? ൰൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പ്രാന്താഗ്രം രാജധാനിക്കുടയനിലയിൽനി-
ന്നുല്ലസിക്കും വിധത്തിൽ
താൻതാനിന്നാട്ടുപാലിച്ചുലകിനനുദിനം
ചാരിതാൎത്ഥ്യംവളൎത്തി
സ്വാന്താനന്ദം ജനങ്ങൾക്കരുളിവിലസുമി-
സ്വാമിയെപ്രേമപൂൎവ്വം
നാന്തായുസ്സാക്കിടട്ടേ നളിനജനഗജാ-
നാഥനാരായണന്മാർ! ൯൯

താനാശിക്കുന്നതെല്ലാം കരബദരസമം
തീൎന്നു സന്താനസമ്പ-
ത്തുനാപേതം തഴച്ചീയുലകിനൊരു വിള-
ക്കെന്നമട്ടെന്നുമെന്നും
നാനാസൌഭാഗ്യസൌഖ്യക്കടലിൽ നവയശ-
സ്സോട്ടു മൂലോകജാത-
ക്ഷ്മാനാഥസ്വാമി നീന്തുന്നതിനു കനിയുമാ-
റാക നാളീകനാഭൻ! ൧൦൦

ചേലിൽപ്പുത്രക്കുതുല്യം സ്വപുരജനപദാ-
ഗാരരാം പേരെയെല്ലാം
പാലിക്കും മൂലവഞ്ചിക്ഷിതിസുകൃതപരീ-
പാകമാകല്പകാലം
താലിത്തങ്കപ്പതക്കപ്പടി ധരണിമഹേ-
ളയ്ക്കു മേളിയ്ക്കുവാൻ നിൻ-
കാലിക്കാണ്ടോക്കു തായേ! തുണ; കനിക മണീ-
സാനുധാനുഷ്കജായേ! ൧൦൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ടിപ്പണി.

൧. മൂലംനാൾ=മൂലനക്ഷത്രം. ഏറ്റും=അത്യധികം. അളും=അളുന്ന, അനുഭവിക്കുന്ന. പൂൎണ്ണസുകൃതഫലം=പൂൎണ്ണമായ പുണ്യത്തിന്റെ ഫലം. മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ തിരുവവതാരം നിമിത്തമാണല്ലോ മൂലത്തിന് ലോകത്തിൽ ഇത്രമാത്രം പ്രശസ്തി വന്നിട്ടുള്ളതു്. അതിനാൽ തിരുമേനി മൂലനക്ഷത്രത്തിന്റെ പുണ്യപരിപാകമാണെന്നു കവിയുടെ ഉല്ലേഖം. മുഖ്യവഞ്ചിക്ഷിതിശ്രീമൂലം=മുഖ്യമായ വഞ്ചിക്ഷിതിയുടെ ശ്രീക്കുമൂലം=ശ്രേഷ്ഠമായ തിരുവിതാംകൂർ സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ഐശ്വൎയ്യത്തിനു കാരണം. തിരുവിതാംകൂറിനു് വഞ്ചി, വേണാടു്, ഈ രണ്ടു പേരുകളും പണ്ടേയുള്ളതാണു്. വഞ്ചി ചേരരാജാക്കന്മാരുടെ പഴയ രാജധാനിയായിരുന്നു. ഇതിനെയാണു് തിരുവഞ്ചിക്കുളം (തിരുഅഞ്ചൈക്കുളം) എന്നും പറയുന്നതു്. ഇതു കൊടുങ്ങല്ലൂരിനു സമീപമാണു്. ക്ഷിതി=ഭൂമി. മൂൎദ്ധാഭിഷിക്തന്മാർ=മൂൎദ്ധാവിങ്കൽ കിരീടധാരണസമയത്തിൽ അഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ടവർ, രാജാക്കന്മാർ. വ്രജം=കൂട്ടം. മുകുടം=മകുടം, കിരീടം. മിളത്തു്=മേളിക്കുന്നതു്, ചേരുന്നതു്. മുഗ്ദ്ധം=മനോഹരം. മുക്താ=മുത്തു്. കലാപം=ആഭരണം. രാജാക്കന്മാരുടെ കിരീടത്തിൽ ചേരുന്ന മുത്തുമാല. രാജശ്രേഷ്ഠന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠൻ എന്നു താൽപൎയ്യം. അംഭോരാശി=സമുദ്രം. പാലംഭോരാശി=പാൽക്കടൽ. അതിന്റെകന്യ=ലക്ഷ്മീദേവി. സമുദ്രമഥനത്തിൽ അവതരിക്കുകയാൽ ലക്ഷ്മിക്കു ക്ഷീരസാഗരകന്യക എന്നു പേർ സിദ്ധിച്ചു. ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ ഭൎത്താവു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി. അവിടുത്തെ ഭജനവിഷയത്തിൽ (പരാധീനം) ദാസ്യത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ശ്രീപത്മനാഭദാസനെന്നു താൽപൎയ്യം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അന്യൂനകീർത്തി=(കുറവില്ലാത്ത)പരിപൂർണ്ണമായ യശസ്സ്. ആലംബം=ആശ്രയസ്ഥാനം. രാമവർമ്മാഭിധം='രാമവർമ്മാ' എന്ന (അഭിധ)നാമധേയത്തോടുകൂടിയത്. അവനകലാലാലസം=രാജ്യരക്ഷാകലയിൽ സദാ വ്യാപൃതമായിട്ടുള്ളത്, ആ കലയിൽ സന്തോഷിക്കുന്നത്. ഈ വിശേഷണങ്ങളെല്ലാം മൂർദ്ധാഭി...കലാപം എന്ന വിശേഷ്യത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. ലാലസിപ്പൂ=അധികമായി ശോഭിക്കുന്നു. ഈ പദം സംസ്കൃതത്തിലെ യങ്ലുഗന്തത്തെ ഭാഷയിൽ പകർത്തുമ്പോൾ വരുന്നതാണ്. ഇതു സംസ്കൃതത്തിൽ തന്നെ വൈദികമാണെന്നു സിദ്ധാന്തിക്കുന്ന പണ്ഡിതന്മാർ ഉണ്ട്. അവരോടു കൈരളിക്കു പല കാരണങ്ങൾ കൊണ്ടും ബ്രഹ്മവാദത്തിനവകാശമുണ്ടെന്നാണ് സമാധാനം പറവാനുള്ളത്. ലാലസിക്കുന്നു, രാരാജിക്കുന്നു, ഈ രണ്ടു പദങ്ങളല്ലാതെ ഭാഷയിൽ ഈ മാതിരിയിൽ പ്രയോഗിച്ചു് ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ല.

൨. ആനന്ദത്തുമരന്ദപ്പുഴ=ആനന്ദമാകുന്ന (ശു)പരിശുദ്ധമായ തേൻപുഴ. അകംതഴിഞ്ഞ്=ഉൾക്കൊണ്ടുവിട്ട്, നിരങ്കുശമായി, സ്വച്ഛമേവ എന്നു താല്പര്യം. സ്യാനന്ദൂരം=തിരുവനന്തപുരം. സ്യാനന്ദൂരസ്ഥം=സ്യാനന്ദൂരത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. സരത്=നല്ലത്. ക്ഷ്മാശതമഖമണി=ക്ഷ്മാശതമഖന്മാർക്ക് (ഭൂമിക്കു ദേവേന്ദ്രന്മാരായവർക്ക്, രാജാക്കന്മാർക്ക്) മണി, രത്നം. രാജരത്നമെന്നു താല്പര്യം. ഷഷ്ടിപൂർത്തി=അറുപതാമത്തെ വയസ്സിന്റെ പൂർത്തി. ഷഷ്ടി എന്നാൽ അറുപത്, ഷഷ്ടി ആറാമത്തെ തിഥി. ഗാനംചെയ്യുംകവീന്ദ്രർ=തിരുമനസ്സിലെ ഷഷ്ടിപൂർത്തിപരമായി പല കവികളും ഗ്രന്ഥങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാന്റെ പ്രസാദമാലയും, കൊടുങ്ങല്ലൂർ കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാന്റെ വഞ്ചീശവംശവും, എം. രാജരാജവർമ്മ തമ്പുരാന്റെ ശ്രീമൂലവിജയവും, പന്തളത്തു കേരളവർമ്മതമ്പുരാന്റെ ശ്രീമൂലപ്രകാശിക

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

യും, പി. കെ. നാരായണപിള്ളയുടെ ശ്രീമൂലമുക്താവലിയും വിശി ഷ്യ സ്മരണീയങ്ങളാണ്. കളകളം=ജനസമൂഹത്തിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന അവ്യക്തശബ്ദം. അജ്ഞൻ=അറിവില്ലാത്തവൻ,രാജാവു്. അവനിഭൃൽഭക്തി=അവനിഭൃത്ത്=അവനിയെ ഭരിക്കുന്നവൻ. പ്രബലമായ രാജഭക്തിയുടെ പ്രേരണയില്ലെങ്കിൽ കവി നിശ്ശങ്കമായി ഈ സാഹസത്തിനു തുനിയുകയില്ലായിരുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

൩. പാലാഴിപ്പെൺതലാൾ=ലക്ഷ്മീദേവി. (ചടുനടനം) സാമത്ഥ്യത്തോടുകൂടിയ നടനത്തിനുള്ള പൂപ്പന്തൽ. തിരുവിതാംകൂറിൽ ലക്ഷ്മീഭഗവതി വിശേഷമായി വിഹരിക്കുന്നു; അതായത് തിരുവിതാംകൂർ സവിശേഷം ഐശ്വര്യവത്തെന്നു സാരം. ത്രിലോകി=സ്വർഗ്ഗം, ഭൂമി, പാതാളം, ഈ മൂന്നു ലോകങ്ങൾ. ഭാലം,ഫാലം, നെററി. ഭാലാലങ്കാരം=തിലകം. മൂന്നുലോകങ്ങളിലുംവച്ചു് ശ്രേഷ്ഠമായ ഭാഗം. ഭവികസമുദയം=മംഗളങ്ങളുടെ കൂട്ടം. അവയ്ക്കു് ഉദാരകേദാരം=ഉൽകൃഷ്ടമായ വിളഭൂമി. ഈ ദേശവാസികൾക്കു സകലമംഗളങ്ങളും സിദ്ധിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം. ചേല്=ഭംഗി. ദാക്ഷിണാത്യക്ഷിതി=ദക്ഷിണാപഥം, ഡക്കാൺ. വേലാതീതപ്രഭാവം=കരകവിഞ്ഞുള്ള സമ്പത്തിൻെറ ആധിക്യംകൊണ്ടുള്ള മഹത്വം. വിരുതിൽ=വിജയത്തോടുകൂടി. വിശ്വൈകവശ്യം=ലോകം മുഴുവൻ വശീകരിക്കുന്ന വസ്തു, അതിമനോഹരം.

൪. വാണീകാന്തൻ=സരസ്വതിയുടെ ഭർത്താവ്, ബ്രഹ്മാവ്. യജിക്കുക=യാഗം ചെയ്യുക. ബ്രഹ്മാവിൻെറ യാഗം വക്കലയിൽവച്ചു നടന്നതായി സ്ഥലപുരാണം. ദനുജരിപു=ദാനവാരി, മഹാവിഷ്ണു. സുഖസ്വാപം=ഗാഢനിദ്ര. ശ്രീപത്മനാഭൻ തിരുവനന്തപുരത്തു പള്ളികൊള്ളുന്നു. ഗിരീശൻ=ശ്രീപരമേശ്വരൻ, ഇവിടെ അത്ഥാൽ അവിടുത്തെ ഒരവതാരമെന്നു ഹിന്ദുക്കൾ വിശ്വസിക്കുന്ന

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആദിശങ്കരാചാൎയ്യസ്വാമി. ക്ഷോണീരക്ഷയ്ക്കിണങ്ങുംവിധം=ഭൂമിയുടെ രക്ഷയ്ക്ക് ഉതകുന്ന വിധത്തിൽ. ബൌദ്ധാദിമതങ്ങളുടെ അപൂൎണ്ണതയെ വെളിവാക്കി അദ്വൈതമതത്തിന്റെ പാരമ്യത്തെ സ്ഥാപിച്ച ആചാൎയ്യസ്വാമി അവതരിച്ചത് കാലടിയിലാണെന്നു ചരിത്രപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ഇന്ദ്രൻ തപസ്സുചെയ്തത് ശുചീന്ദ്രത്തിലാണ്. ദേവേന്ദ്രന്റെ വൃത്രഹത്യാപാപത്തിനു ശാന്തി അവിടെവച്ചുണ്ടായതായി സ്ഥലപുരാണം ഘോഷിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയാണ്=ഇരുന്ന്. ഈ ടെന്ന്=ഘനമായി, പഴക്കത്തിൽ, അധികമായി. വസുമതി=ഭൂമി, രാജ്യം. മഹിത=പ്രസിദ്ധ. ചിത്രവൃത്തം=അത്ഭുതമായ ചരിത്രം. നാണീയസ്സ്=ഒട്ടും ചെറുതല്ലാത്തത്, വലുത്. പ്രശസ്തിദ്ധ്വജം=കീൎത്തിക്കൊടിമരം. ഉലകുപതിന്നാല്=ഭൂലോകം, ഭുവർലോകം, സ്വർല്ലോകം, മഹർല്ലോകം, ജനലോകം, തപോലോകം, സത്യലോകം ഈ ഏഴു മേൽ ലോകങ്ങളും, അതലം, വിതലം, സുതലം, തലാതലം, മഹാതലം, രസാതലം, പാതാളം ഈ ഏഴു കീഴ്‌ലോകങ്ങളും. ത്രിമൂൎത്തികളുമായുള്ള സംബന്ധംകൊണ്ടും മററും തിരുവിതാംകൂറിന്റെ യശസ്സ് അന്യാദൃശമാണെന്നു സാരം.

൫. പാരാവാരകാഞ്ചി=സമുദ്രം മേഖലയായുള്ളത്, ഭൂമി. ഭൂതടത്തിനു കിരീടരത്നം=ഉത്തമഭൂമി. ഈശർ=നാഥർ. സാക്ഷാൽ=സുപ്രസിദ്ധമായ എന്നു താൽപൎയ്യം. തൃപ്പാപ്പൂരന്വയം=തൃപ്പാപ്പൂർ രാജവംശം. തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ വംശത്തിന്റെ പേർ. ആ വംശമാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ ജനിച്ച രാജചന്ദ്രന്മാർ. നൽപാൽകുമ്പിട്ട=ഏററവും ധവളമായ. കീൎത്തിക്കതിർ=യശസ്സാകുന്ന രശ്മി. നവനവം=പുത്തൻപുത്തൻ. തൽപാദം=അവരുടെ കാലെന്നും, (ചന്ദ്രപക്ഷത്തിൽ) കിരണമെന്നും. താങ്ങ്=ആശ്രയം. തണൽ=നിഴൽ. ഉലകിനു് അവർ തന്നെയാണ് താങ്ങും തണലുമെന്നുള്ള നിലയിൽ ശോഭിക്കുന്നു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൩. ഓമൽ=മനോഹരമായ, തന്റെ കാന്തിയെ അധഃകരിച്ചു. ധവളധവളം=ധവളങ്ങളിൽ വച്ചു ധവളം, ഏററവും ധവളം. ശക്രാലോകം=ദേവലോകം, മുകളിലേക്ക് എന്നു താൽപര്യം. ചന്ദ്രമണ്ഡലത്തെ അതിക്രമിച്ചു വേണമല്ലൊ ദേവലോകത്തിൽ പോകുന്നതിന്. വംശമൂലം=വംശത്തിന്റെ ഉൽപത്തികാരണം. ഈ മഹാരാജാക്കന്മാർ ചന്ദ്രവംശജന്മാരാണെന്നു പ്രസിദ്ധി. അന്നോടന്ന്=പ്രതിദിനം. അംബരാന്തസ്സമുദിതൻ=ആകാശത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽനിന്ന് ഉദിച്ചവൻ. അവലോകിക്കുക=കാണുക. ചന്ദ്രൻ വൈരസ്യം കൂടാതെ എന്നും ഈ കാഴ്ചകാണുന്നതിനുള്ള സമാധാനം ഒട്ടുവിൽ പറയുന്നു. ഔദ്ധത്യം=അഹങ്കാരാതിശയം. കുന്നോളം=വളരെ അധികം. അങ്ങനെയുള്ള മഹാഗർവിഷ്ഠന്മാർക്കും തന്റെ വംശജാതന്മാർ ചെയ്യുന്ന പരാഭവം സമ്പ്രീതിഹേതുവാണെന്നു സമാധാനം. "പുത്രാദിച്ഛേൽപരാഭവം" എന്നുള്ള വചനം നോക്കുക.

൭. പാരാകെ=ലോകമാകപ്പാടെ. ഭാരതയുദ്ധം പതിനെട്ടു ദിവസത്തേക്കായിരുന്നു. ദ്വാപരയുഗത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ നടന്ന ഈ യുദ്ധത്തിൽ അന്നു കേരളം രക്ഷിച്ചിരുന്ന ഉദയൻ (ഉതിയൻ) എന്ന ചേരരാജാവ് പാണ്ഡവപക്ഷത്തെ സഹായിക്കുന്നതിനായി സൈന്യസമേതം കുരുക്ഷേത്രത്തിലേക്കുപോയി എന്നും അന്നത്തെ ഭാരതത്തിന് അതിനു മുൻപുതന്നെ കേൾവിപ്പെട്ടിരുന്ന ആ മഹാനുഭാവനെ ഇരുപക്ഷത്തിലുമുള്ള ഭടന്മാർക്കും ഭക്ഷണം കൊടുക്കുന്നതിലേക്കായി ധർമ്മപുത്രർ നിയോഗിച്ചു എന്നും ആ നിയോഗത്തെ അദ്ദേഹം യഥാവിധി അനുഷ്ഠിച്ചു എന്നും ഐതിഹ്യം. ഈ ഐതിഹ്യത്തെ മുരഞ്ചിയൂർ മുടിനാഗരാജൻ എന്ന ദ്രാവിഡകവി പുറനാനൂറ് എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ വിവരിച്ചു കാണുന്നു. ഇളങ്കോവടികളുടെ ചിലപ്പതികാരത്തിലും ഇതിനെപ്പററി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. എല്ലാംകൊണ്ടും ഈ ഐതിഹ്യം വിശ്വസനീയമാണെന്നുള്ളതിനു സംശയ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മില്ല. 'ധർമ്മോസ്മൽ കുലദൈവതം' എന്നുള്ള മുദ്രാവാക്യം തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാർക്ക് ഭാരതയുദ്ധകാലം മുതൽക്കുതന്നെയുള്ളതെന്നു കാണിക്കുന്നതിനാണ് ഇത് ഇവിടെ എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുള്ളത്. ആയോധനം=യുദ്ധം. പാരാതെ=ഒട്ടും താമസിക്കാതെ. നിദാനം=എന്നും, ആ പതിനെട്ടു ദിവസവും. ധർമ്മജാതാവലംബം=ധർമ്മസമൂഹത്തിന് ആശ്രയമെന്നും, ധർമ്മപുത്രർക്ക് ആശ്രയമെന്നും. പെരുഞ്ചോററുദയൻ എന്നാൽ ധാരാളം ചോറുകൊടുക്കുന്ന ഉദയൻ എന്നർത്ഥം. ഈ ബിരുദം അദ്ദേഹത്തിന് അന്നദാനം നിമിത്തം സിദ്ധിച്ചതായാണ് മുടിനാഗരാജനും മററും പ്രസ്താവിക്കുന്നത്. തിരുവിതാംകൂർ ചേരരാജ്യത്തിൻെറ ഒരംശം ആകയാൽ ഉദയൻ പാർത്ഥിവേന്ദ്രനായി.

൩. അക്കാലം=മഹാഭാരതകാലം. ഇതിന് ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽപോലും മുപ്പത്തഞ്ചുശതവർഷത്തിൻെറ പഴക്കമുണ്ട്. അശേഷക്ഷിതിധവർ=എല്ലാ(ഭൂമിയുടെഭർത്താക്കന്മാർ)രാജാക്കന്മാരും. ആദർശം=മാതൃക. സരണി=മാർഗ്ഗം. സാധുക്കൾ=സജ്ജനങ്ങൾ. മാതൃകാരാജാക്കന്മാരെന്നു മററു രാജാക്കന്മാരെല്ലാവരും ആദരിക്കത്തക്ക നിലയിൽ സജ്ജനങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കുന്നവർ എന്നു താൽപര്യം. ചിത്ത്=ബോധം. ചിൽകാതൽ=ബോധമാത്രമായ വസ്തു, ഈശ്വരൻ, ശ്രീപത്മനാഭൻ. തൽകാരുണ്യം=അവിടുത്തെ കൃപ. ധര=ഭൂമി. ധന്യാഗ്രഗണ്യർ=ഭാഗ്യവാന്മാരിൽ വച്ചു ശ്രേഷ്ഠന്മാർ. ഇതരരാജാക്കന്മാർ മാതൃകയായി സ്വീകരിക്കുന്നതോടുകൂടി ഈശ്വരകാരുണ്യവുമുണ്ടായാൽ അതിലധികമായി എന്തു ഭാഗ്യമാണ് വരാനുള്ളത് എന്നു വിവക്ഷ.

൪. ധർമ്മത്തെദൈവമാക്കി. ഈ മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ മുദ്രാവാക്യം നോക്കുക. യാതൊന്നിനാൽ ലോകം ധരിക്കപ്പെടുന്നുവോ അതു ധർമ്മം. ഈ നിലയിൽ കർത്തവ്യകർമ്മമെന്നാണ് ആ പദത്തിൻെറ ശരിയായ അർത്ഥം. ദാനം ഒരു പ്രധാനധർമ്മം (ഈ ഗ്രന്ഥകർ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രന്റെ സദാചാരദീപിക നോക്കുക) അതുകയാൽ കാലാന്തരത്തിൽ അതിനു അന്നവസ്ത്രാദിദാനമെന്നും വ്യാവഹാരികമായ ഒരൎത്ഥം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. തനൂജന്മാർ=സ്വപുത്രന്മാർ. ശാശ്വതം=എന്നെന്നേക്കുമുള്ളത്. ഏറുക=വൎദ്ധിപ്പിക്കുക. കലുഷം=പാപം. നൎമ്മം=കളി. കളിയിൽ കൂടി നന്മതന്നെ ചെയ്യുന്നവരാണെന്നു താൽപൎയ്യം. മൎമ്മജ്ഞന്മാർ=(മൎമ്മം)സത്തറിയുന്നവർ.

൧൦. വധൂടി=യുവതി. നിസ്തുല്യം=അനൃാദൃശം. മംഗല്യലക്ഷ്മിക്കു മോക്ഷം. ഭൎത്താവെന്നു താൽപൎയ്യം. കംസഭിത്ത്=കംസനെ നശിപ്പിച്ചവൻ, മഹാവിഷ്ണു. ദേവൻ=ദിവ്യൻ, രാജാവ്. ഋക്ഷം=നക്ഷത്രം. ഉജ്ജ്വലത്ത്=മിന്നിത്തിളങ്ങുന്നത്, മനോഹരം. ഈ വംശത്തിലെ (സ്ഥൂലം) വലുതായ മുത്തിന്റെ സ്ഥാനം. വംശത്തിന് മുളയെന്നും കുലമെന്നും രണ്ടൎത്ഥം. മുളയിൽ നിന്നു മുത്തുണ്ടാകുന്നതായി കവിസങ്കേതം. അധിരോഹിക്കുക=കയറുക. കൈവല്യം, കല്യാണരംഗം, ദേവൻ, ഇവ മൂലൎക്ഷജകസ്താരമണന്റെ വിശേഷണങ്ങൾ.

൧൧. ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ൧൦൨൯ കന്നി ൧൧-ാംനു- തിരുവവതാരം ചെയ്തു. തിരുമനസ്സിലെ മാതാവ് പൊന്നമ്മത്തമ്പുരാൻ എന്നുകൂടി പേരുള്ള റാണി ലക്ഷ്മീഭായി തിരുമേനിയും പിതാവ് ചങ്ങനാശേരിക്കുടുംബത്തിൽ ജനിച്ച രാജരാജവൎമ്മ കൊച്ചുകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടുമായിരുന്നു. തിരുവവതാരംചെയ്തു പതിനൊന്നാമത്തെ ദിവസം ഇരുപത്തെട്ടാമത്തെ തിരുവയസ്സിൽ ലക്ഷ്മീരാജ്ഞി നാടുനീങ്ങി. ഒരു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പിതാവും യശശ്ശരീരനായി. അന്നു നാടുവാണിരുന്ന ഉത്രംതിരുനാൾ മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മമഹാരാജാവ് ലക്ഷ്മീരാജ്ഞിയുടെ മാതുലനായിരുന്നു. ൧൦൨൨-ൽ രാജ്യഭാരമാരംഭിച്ച ആ തിരുമേനി ൧൦൩൬-ൽ പരഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. മൂലംതിരു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

നാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലേക്കു കൂടെപ്പിറന്നതിൽ ഒരു ജ്യേഷ്ഠൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അവിട്ടന്നാണ് അത്തംതിരുനാൾ. ആ തിരുമേനി ഇരുപത്തിരണ്ടാമത്തെ തിരുവയസ്സിൽ ൧൦൫൮-ൽ നാട്ടുനീങ്ങി. മഹിതമായ ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവനും ശോഭിക്കുന്നവനും. ക്ഷ്മാതാരാനാഥൻ=ഭൂമിക്കു ചന്ദ്രനെപ്പോലെയുള്ളവൻ, രാജാവ്. വിലംഘിക്കുക=കഴിച്ചുകൂട്ടുക. വിമലഹൃന്നങ്ങൾക്ക് (ആരാമം) ഉദ്യാനമായുള്ളവൻ.

൧൫. കട്ടക്കിടാവ്=അപ്പോൾ പിറന്ന ശിശു. തള്ളിവിട്ടുംവച്ച്. അമരപുരി=അമരാവതി. ഇന്നും ദേവലോകത്തിന് ഒരു അലംഹരദീപമായി ലക്ഷ്മീരാജ്ഞി പരിലസിക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം. ആത്മജൻ=കഥാനായകനായ മഹാരാജാവ്. പൃഥുലം=വലുത്. നൂനം=നിശ്ചയം. നിദാനം=ആദികാരണം. സാഫല്യപൂർണ്ണം=സഫലമായുള്ളത്.

൧൬. വഞ്ചിക്ക് ആഭരണമായുള്ള മാണിക്യരത്നം. മാതൃഭാഷ=മലയാളം. അപ്പുറം=അതിൽ പിന്നീട്. കെല്പുറയ്ക്കെ=ശക്തി ഉറച്ചപ്പോൾ. ഫെറംഗി=ഇംഗ്ലീഷുഭാഷ. അപരകളാംവാണികൾ=തമിഴ് ഹിന്ദുസ്ഥാനി മുതലായ ഭാഷകൾ. വിശേഷിച്ച്=സാമാന്യത്തിലധികമായി.

൧൭. (വേലാതീതം) കരകവിഞ്ഞുള്ളതും (ഉരു) വലുതും ആയ വിദ്യാസമുദ്രം. വിഹരിക്കുക=ക്രീഡിക്കുക. ഇതല്ലാതെ ആ ബാലനു വേറെ വിഹാരമില്ലെന്നു അധ്വനി. (അനന്ത) ഭൂമിക്ക് അധിപൻ=രാജാവ്. ആഭോഗം=വിസ്താരം. ലീലാലോലം=കളികളിൽ ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയത്. ആലാപം=വർത്തമാനം. അഖിലഗുരുജനങ്ങൾ=ആശാൻ നാരായണപ്പിഷാരോടിയും വാദ്ധ്യാന്മാരായ അണ്ണാജിരായർ ബീയേയും രഘുനാഥരായർ ബീയേയും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൫൭. ഹൂണഭാഷ=ഇംഗ്ലീഷുഭാഷ. മഹിള=സ്ത്രീ. നിശ്ശങ്കം=സങ്കോചമില്ലാത്ത, സ്വൈരമായുള്ള. അങ്കപാളി=ആലിംഗനം. ഏകാന്തം=തനിച്ചുള്ളത്. അതായത് ഹൈവണിയുടെ ഭർത്താവാകത്തക്കവണ്ണം അത്രമാത്രം ആ ഭാഷയിൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ള എന്നു താൽപര്യം. സലിലനിധിലസന്മേഖല=സമുദ്രമാകുന്ന ശോഭയോടുകൂടിയ മേഖലയോടുകൂടിയത്, ഭൂമി. ലേഖനാഥൻ=ദേവേന്ദ്രൻ. ഭൂമിക്കു ദേവേന്ദ്രൻ, രാജാവ്. ആകാരം=രൂപം. അമലം=പരിശുദ്ധം, ആംഗലക്ഷ്മാനാകാധീശാഗ്ര്യന്മാർ=ഇംഗ്ലീഷുരാജശ്രേഷ്ഠന്മാർ. അവരാകുന്ന മുത്തുമാലയ്ക്കു നടുവിലെഴും നായകക്കല്ല്=അവരിൽ ശ്രേഷ്ഠൻ. കണ്ടാൽ ഒരു ഹിന്ദുവാണെങ്കിലും സംസാരിക്കുന്നതുകേട്ടാൽ ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ രാജാവെന്നല്ലാതെ തോന്നുകയില്ല. അതായത് അത്രമാത്രം സ്വാധീനതയോടുകൂടി ആ ഭാഷ സംസാരിക്കുമെന്നു താല്പര്യം. ഇതിനെപ്പററി സർ ജോൺറീസ് മുതലായ പല പാശ്ചാത്യന്മാരും തിരുമേനിയെ പ്രശംസിച്ചിട്ടുണ്ട്.

൫൮. ക്ഷിതിക്ഷിത്ത്=ഭൂമിയെ ഭരിക്കുന്നവൻ, രാജാവ്. തൂലിക=ഇവിടെ ലക്ഷണാർത്ഥത്തിൽ പേന. ഇംഗ്ലീഷുഭാഷ ഇതുപോലെ പഠിക്കാൻ ആരെക്കൊണ്ടും കഴിയുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം.

൫൯. കുംഭോത്ഭവൻ=അഗസ്ത്യമഹർഷി. വിദ്യാസമുദ്രത്തെ പാനംചെയ്യുവൻ, വിദ്യാപാരംഗതൻ എന്നർത്ഥം. സഹജഭൂവായ ഹസ്താവലംബം=സഹജനിൽനിന്നു ലഭിച്ച കരാലംബം. ഹസ്തനക്ഷത്രജാതനായ ജ്യേഷ്ഠന്റെ അവലംബമെന്നുകൂടി ധ്വനി. കഠിനം=ദുഃഖം. അരനു=വലുതു. സർവംസഹ=ഭൂമി. സഹചരി=ഭാര്യ. സർവംസഹഭാര്യയാകാനിരിക്കുന്ന ഒരാൾക്ക് താനും സർവംസഹനാകേണ്ടത ആവശ്യകമാണെന്നു കവികല്പന.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൧൭. ഏഴുമിരേഴുമേഴും=ഇരുപത്തെട്ടു. വിഭു=പ്രഭു, രാജാവ്. വിശാഖംതിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ൧൦൬൦ കൎക്കടകം ഒടുവിൽ നാടുനീങ്ങി. ഭുവനപിതാവ്=ശംകരൻ. മൂലകൻ=മൂലനക്ഷത്രത്തിൽ ജനിച്ചവൻ.

൧൮. താരേശപ്പൂനിലാവ്=ചന്ദ്രന്റെ (പൂപോലെയുള്ള) മൃദുവായ നിലാവ്. കീൎത്തിപ്പൂരം=യശസ്തോമം. അതാകുന്ന ജലപ്രവാഹം. മഹാകീൎത്തിമാനെന്നുസാരം. പുതിയപതി=ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവ്. അഞ്ചിത=ശോഭിച്ചവൾ. പാരേവാഗാവൎത്തി=വാക്കിന്റെ മറുകരയിൽ വൎത്തിക്കുന്നത്, വാചാമഗോചരം, വൎണ്ണിക്കുവാൻ കഴിയാത്തത്. ഭദ്രാസനം=സിംഹാസനം. ആജന്മരമ്യം=ഉണ്ടായ കാലംമുതൽക്കുതന്നെ രമണീയമായുള്ളത്.

൨൦. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ക്രി. പി. പതിനാലാം ശതവൎഷത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ കേരളചക്രവൎത്തിയായി കൊല്ലത്തു രാജ്യഭാരം ചെയ്തു രവിവൎമ്മാവിന്റെ ചരിത്രം വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ രാജാവ് ജയസിംഹന്റെയും ഉമാദേവിയുടെയും പുത്രനായി ക്രി. പി. ൧൨൬൬-ൽ ജനിച്ചു. ൩൩-ാമത്തെ വയസ്സിൽ കേരളത്തിന്നു മുഴുവൻ നാഥനാകയും പാണ്ഡ്യചോളരാജാക്കന്മാരെ ജയിച്ച് ൪൬-ാമത്തെ വയസ്സിൽ കാഞ്ചീപുരത്തിനു സമീപമായി പാലാററിൽ ചെന്നു വീഴുന്ന വേഗവതീനദിയുടെ തീരത്തിൽവച്ച് ദക്ഷിണാപഥചക്രവൎത്തിയായി കിരീടധാരണംചെയ്യുകയുംചെയ്തു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിലാശാസനങ്ങൾ തിരുവിതാംകൂറിലും കാഞ്ചീപുരത്തിലും ശ്രീരംഗത്തിലും കാണ്മാനുണ്ട്. കവിഭൂഷണൻ, സമുദ്രബന്ധൻ മുതലായ അനേകം കവികൾക്ക് ആശ്രയമായിരുന്ന ഈ മഹാരാജാവ് പ്രദ്യുമ്നാഭ്യുദയം, രാമായണസാരം, മുതലായ അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങൾ സ്വയമേവ നിൎമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. കാഞ്ചീപുരത്തുവച്ചു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഈ കിരീടധാരണത്തെയാണ് ൫൦ പദ്യത്തിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. നിജമകുടീഭാസ്സ്=തങ്ങളുടെ കിരീടങ്ങളുടെകാന്തി. നീരാജിപ്പിക്കുക--ഉഴിയുക. നമസ്കരിച്ചു എന്നു താല്പര്യം. യഥാവാഞ്ഛിതം=ഇഷ്ടംപോലെ. സമുദ്രമാകുന്ന വസ്ത്രത്താൽ അലംകൃതയായ ഭാരതസാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിക്കു ഭർത്താവായിത്തീൎന്ന. താരധീശാസ്യ=ചന്ദ്രാനന, സുന്ദരി. താവകീനൻ=നിന്നെ സംബന്ധിച്ചവൻ. എന്നു വഞ്ചിഭൂമിയെ അഭിസംബോധനംചെയ്തു കവി പറയുന്നു.

൫൧. ആരാൽ=വേഗത്തിൽ. അദ്ധക്ഷണം=ഒരു നിമിഷത്തിൽ പാതി. ശത്രുസമൂഹമാകുന്ന ഇരുട്ടിന്റെ കൂട്ടം. അതിനു സൂൎയ്യകിരണമായിട്ടുള്ളവൻ. രാജദ്രോഹികളായ പപ്പുതമ്പി, ഇടത്തറപ്പോററി, എട്ടുവീട്ടിൽ പിള്ളമാർ മുതൽപേരെ ഇല്ലായ്മചെയ്തതും കൊട്ടാരക്കരമുതൽ കൊച്ചിവരെയുള്ള ശത്രുരാജാക്കന്മാരെ ജയിച്ചതും അനിഴംതിരുനാൾ മാർത്താണ്ഡവൎമ്മമഹാരാജാവാണല്ലൊ. എന്നമ്മ=വഞ്ചി. കമലങ്ങൾക്കു വാസസ്ഥാനം (കാസാരം) പൊയ്കയാണല്ലൊ. ഇവിടെ (കമലയുടെ=ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ) ഐശ്വൎയ്യത്തിന്റെ ആവാസം. വീണ്ടും തിരുവിതാംകൂറിനെ ഐശ്വൎയ്യവത്താക്കി എന്നു താല്പൎയ്യം. രാജീവാക്ഷസേവാരതൻ=രാജ്യം മുഴുവൻ തൃപ്പടിദാനംചെയ്തു ശ്രീപത്മനാഭദാസനെന്ന പേർ സ്വീകരിച്ചത് ഇവിടുന്നാണ്. രാകാചന്ദ്രമസ്സ്=പൂൎണ്ണചന്ദ്രൻ.

൫൨. ടിപ്പുവൊന്നിച്ച്=ടിപ്പുവോടുകൂടി. വാര്=ധൈൎയ്യം. ഈ പദത്തിനു സൂക്ഷ്മത എന്നും മാർദ്ദവം എന്നുംകൂടി ചിലേടത്തൊൾ അൎത്ഥമുണ്ട്. ധൌതഭാവം=ശുദ്ധി. കണ്ണാരകണ്ടപ്പുഴയിൽ മുങ്ങിയും പൊങ്ങിയും അഴുക്കുപൊയ്പ്പോയത്. ടിപ്പുസുൽത്താനെ ജയിക്കുകനിമിത്തം അതിധവളമായ കീൎത്തി. നവ്യശ്രീരാമൻ=പുതിയ ശ്രീരാമൻ. ൯൬൩ മുതൽ ൯൭൩-വരെ രാജ്യഭാരം ചെയ്ത കാൎത്തികതിരുനാൾ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ നാമധേയം 'രാമവൎമ്മാ' എന്നായിരുന്നു. ധൎമ്മരാജൻ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദാതൃത്വത്തെ പ്രശംസിച്ച് ഇൻഡ്യാ മുഴുവൻ ഇദ്ദേഹത്തെ 'ധൎമ്മരാജാവ്' എന്നാണ് വിളിച്ചുവന്നത്. ജീവിതേശൻ=പ്രാണപ്രിയൻ, ഭൎത്താവ്.

൨൩. ൧൦൨൨-ൽ നാടുനീങ്ങിയ സ്വാതിതിരുനാൾ രാമവൎമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെപ്പററിയുള്ള പദ്യം. വാണീമാത്=സരസ്വതീദേവി. മാത്=സ്ത്രീ. വക്ഷോരുഹയുഗളി=രണ്ടു സ്തനങ്ങളും. സംഗീതവും സാഹിത്യവുമെന്നൎത്ഥം. 'സംഗീതമപി സാഹിത്യം സരസ്വത്യാസ്തനദ്വയം' സ്തന്യം=മുലപ്പാൽ. ഇവിടുന്ന് ഒരു മഹാകവിയും മഹാഗായകനുമായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തെ മാതാവായ ലക്ഷ്മീരാജ്ഞി ഗൎഭം ധരിച്ച കാലംമുതൽക്കുതന്നെ ജനങ്ങൾ രാജാവായി കരുതിയിരുന്നു. അത് അന്നു രാജകുടുംബത്തിൽ പുരുഷസന്താനങ്ങൾ ഇല്ലായ്കനിമിത്തമാണ്. അതിനാൽ ഇദ്ദേഹത്തിനു ഗൎഭശ്രീമാനെന്നും പേരുണ്ട്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഖ്യാതി ഭാരതഖണ്ഡമൊട്ടുക്കു പ്രചരിച്ചിരുന്നു. സകലകലാഭിജ്ഞന്മാരേയും ഇവിടുന്നു യഥോചിതം ആദരിച്ചു സംരക്ഷിച്ചുവന്നു. സ്വാതിജാതക്ഷോണീസീമന്തമുത്ത്=സ്വാതിനക്ഷത്രത്തിൽ ജനിച്ചതും മുത്ത്. ഭൂമി സീമന്തത്തിലണിയുന്നതുമായ മുത്ത്. സ്വാതിനക്ഷത്രത്തിലാണ് മുത്തുണ്ടാകുന്നതെന്നു പ്രസിദ്ധി. "സ്വാത്യാംസാഗരശുക്തിസമ്പുടഗതം തന്മൌക്തികം ജായതേ" എന്നു ഭൎത്തൃഹരി. എല്ലാ ജഗത്തുകൾക്കും വിസ്മയത്തെ ഉണ്ടാക്കിയവൻ. യുഷ്മദീയൻ=നിന്നെ സംബന്ധിച്ചവൻ.

൨൪. ൧൦൩൫-മുതൽ ൧൦൫൫-വരെ രാജ്യഭാരം ചെയ്തിരുന്ന ആയില്യം തിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് സംഗീതസാഹിത്യകലകളിൽ നിഷ്ണാതനും ശാസ്ത്രവാദങ്ങളിൽ ചേരുന്നതിനു തക്ക സംസ്കൃതപാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ച മഹാവിദ്വാനുമായിരു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൬. നിശിതമതി=തീക്ഷ്ണബുദ്ധി. ശീതഭാസ്സ്=ചന്ദ്രൻ. സ്ഥായിക്കൊണ്ട്=സ്നേഹപുരസ്സരം. പുളകം=രോമാഞ്ചം.

൨൭. തത്താദൃക്ക്=അപ്രകാരമെല്ലാമുള്ളത്. മുൻ കഴിഞ്ഞ ആറു ശ്ലോകങ്ങളിൽ വിവരിച്ചപ്രകാരം. മഹിമ മലയാളത്തിൽ നപുംസകലിംഗമാകയാൽ തത്താദൃക്ക് എന്നു പ്രയോഗിച്ചാൽ മതി. ശ്രീലസൽക്ഷ്മാഭർത്താവ്=ശ്രീയോടുകൂടി ശോഭിക്കുന്ന രാജാവ്.

൨൮. ശട്ടംതീക്കുംസദസ്സ്=നിയമനിർമ്മാണസഭ. മററ് ഏതദ്ദേശീയരാജ്യങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ ഒരു സഭ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനു വളരെക്കാലം മുൻപുതന്നെ ഈ ഭാഗ്യം മൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ കൃപയാൽ ഇവിടുത്തെ ജനങ്ങൾക്കു സിദ്ധിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിലെ നിയമനിർമ്മാണസഭ ൧൦൬൪ ചിങ്ങംമുതൽ നടപ്പിൽ വന്നു. ൧൦൭൫-ൽ ഈ സഭയുടെ ഘടനയേയും മററും പരിഷ്കരിച്ചു. നിയമനിർമ്മാണസഭയിൽ എട്ടുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഏഴനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുമുൾപ്പെടെ പതിനഞ്ചു സാമാജികന്മാരുണ്ട്. സംസത്ത്=സഭ. പൌരരോടൊത്തു കാര്യം ശട്ടംകെട്ടുന്നത് ശ്രീമൂലംപ്രജാസഭ. ഇതിൻെറ ആവിർഭാവം ൧൦൭൦-ൽ ആണ്. ഈ സഭയിൽ നൂറു സാമാജികന്മാരുണ്ട്. കൊല്ലംതോറും സഭയുടെ ഒരു യോഗം തിരുവനന്തപുരത്തുവച്ചു നടത്തപ്പെടുന്നു. ഇതുവരെയായി പതിന്നാലു യോഗങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഈ സഭയിൽ ജനപ്രതിനിധികൾ ചെയ്യുന്ന നിവേദനങ്ങളേയും നിർദ്ദേശങ്ങളേയും ഗവർൺമെൻറു ശ്രദ്ധയോടുകൂടി കേട്ട് വേണ്ടതു പ്രവർത്തിക്കുന്നു. പുരസംസ്കാരം=പട്ടണപരിഷ്കരണം. ഇവ പട്ടണപരിഷ്കരണസഭകൾ. ആദ്യത്തെ പട്ടണപരിഷ്കരണസഭ തിരുവനന്തപുരത്ത് ൧൦൫൮-ൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. ഇപ്പോൾ സംസ്ഥാനത്തിൽ ആ മാതിരി ൧൯ സഭകൾ ഉണ്ട്. സമിതി=സഭ. പൂക്കളോടുകൂടിയ കല്പവൃക്ഷം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൮൭. പുത്തനായി തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് യാതൊരു കരവും ഏറെപ്പെടുത്തീട്ടില്ല. പഴയ കരങ്ങൾതന്നെ പലതും കുറച്ചിട്ടുണ്ട്. കൂടുമ്പോൾ=സൌകൎയ്യമുള്ളപ്പോൾ. കൂടുംവരയ്ക്കും=നിവൃത്തിയുള്ളിടത്തോളം. പതവാരം, കൊടിക്കീഴ്, പലവെഞ്ഞനക്കടമ, പൂജക്കാണിക്ക, അൎത്ഥപ്പലിശ മുതലായി പല നികുതികൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു നിറുത്തീട്ടുണ്ട്. വിരുത്തി എപ്പാട്, ഒററി വിളക്കം, കലച്ചുകൂടുതൽ മുതലായവ നിറുത്തിയത് രാജ്യക്ഷേമത്തിന് തുലോം സഹായമായിട്ടുണ്ട്. ചേടി=ദാസി. ജലധിസുത=ലക്ഷ്മീഭഗവതി. യാതൊന്നുകൊണ്ടും പാടില്ല=എങ്ങനെയായാലും നിവൃത്തിയില്ല. ഭജിച്ചേപറ്റൂ എന്നു താല്പൎയ്യം. പ്രകൃതി=പ്രജകൾ. പ്രജകളുടെ ക്ഷേമമാകുന്ന പുഴയിൽ (മജ്ജനോന്മജ്ജനങ്ങൾ=മുങ്ങുകയും പൊങ്ങുകയും) വിഹരിക്കുന്നതിന് അത്യാശയോടുകൂടിയത്.

൮൮. തേങ്ങാപ്പാട്ടം, വെളിച്ചെണ്ണപ്പാട്ടം പാക്കപാട്ടം മുതലായവ കഴിഞ്ഞ കണ്ടെഴുത്തിൽ നിറുത്തി. നെൽക്കരം നിറുത്തിയത് ൧൦൪൮-മുതലാകുന്നു. ശുൽക്കം=കരം. അഞ്ചലാപ്പീസിൽ കരം പാൎവ്വത്യകാരന്മാൎക്കും മററും സൌകൎയ്യമായി അയച്ചുകൊടുക്കത്തക്കവണ്ണം റെവന്യൂ ഉണ്ടിക ഏപ്പാട് നടപ്പിൽ വരുത്തിയത് ൧൦൭൭-ൽ ആണ്. മുപ്പതുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞാലെ വീണ്ടും ഒരു കണ്ടെഴുത്ത് ആരംഭിക്കുവാൻ തിരുവെഴുത്തുവിളംബരപ്രകാരം ഗവൎണ്മെൻറിന് അധികാരമുള്ളു. കൎഷകന്മാർ=കൃഷിക്കാർ. അവൎക്ക ഇതിലധികം ഉൽകൎഷത്തിന് എന്തു ഹേതു ഉണ്ടാകണമെന്നു ചോദിക്കുന്നു.

൮൯. ൧൦൬൩-ലെ നാലാം റെഗുലേഷൻപ്രകാരം ജനങ്ങൾക്ക് സൎക്കാരിൽനിന്നു കൃഷികാൎയ്യങ്ങൾക്ക വായ്പകിട്ടും. 'കൃഷികലയിൽ ജ്ഞാനം' ജനങ്ങൾക്ക വരുത്തുന്നതിനു പ്രത്യേകം ഒരു കൃഷിഡിപ്പാൎട്ടുമെൻറുണ്ട്. ഒരം ഡിപ്പാൎട്ടുമെൻറിന്റെ ഇപ്പൊഴത്തെ നി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ലയുള്ള സംഘടനം ൧൦൯൩-ൽ ആണ്. ഒരാളെക്കൊണ്ടു കഴിയാത്ത കാൎയ്യങ്ങൾ സംഘമായിച്ചേൎന്നു ചെയ്യാം. അതിലേക്കു ജനങ്ങളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതു് പരസ്പരസഹായഡിപ്പാൎട്ടുമെൻറാകുന്നു. ഈ ഡിപ്പാൎട്ടുമെൻറ് ൧൦൮൧-ൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. കൃഷകർ=കൃഷിക്കാർ. പാരിടത്തിനു കല്പവൃക്ഷം.

൩൦. ഈ രാജ്യത്തേക്കു ബോംബെയിൽനിന്നു് ഉപ്പും ബൎമ്മായിൽനിന്നു് (പടവ്=ചെറിയതരം കപ്പൽ) കപ്പലരിയും വന്നാലല്ലാതെ 'ഉപ്പും ചോറും' കിട്ടാൻ പ്രയാസമാണെന്നിരുന്ന അവസ്ഥ ഇപ്പോൾ വളരെ ഭേദപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ദക്ഷിണതിരുവിതാംകൂറിൽ താമരക്കുളം എന്ന സ്ഥലത്തു് അനേകം പുതിയ ഉപ്പളങ്ങൾ അഭിവൃദ്ധിയിൽ വന്നിരിക്കുന്നു. അതുപോലെതന്നെ കൃഷിക്കുള്ള ഭൂമിയുടെ വിസ്തീൎണ്ണതയും കൊല്ലംതോറും വൎദ്ധിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നു.

൩൧. നാടൻമട്ടു്=പഴയ സമ്പ്രദായത്തിലുള്ളതു്. വേടർ=ഇവിടെ അപരിഷ്കൃതന്മാരായ അരണ്യവാസികൾ എന്നു മൊത്തത്തിൽ താല്പൎയ്യം. മാടു്=പശു. ബുദ്ധിഹീനനെന്നു താല്പൎയ്യം. ആടൽപാടു്=കഷ്ടപ്പാടു്. പാടം=നിലം. പച്ചപ്പടം=പച്ചവസ്ത്രം. (നെൽകതിരാകുന്ന വസ്ത്രമെന്നു താല്പൎയ്യം.)

൩൨. മാനംമുട്ടുക=ആകാശത്തെത്തൊടുക. കൎണ്ണധാരർ=നാവികന്മാർ. മാനം മുട്ടിക്കുക=അഭിമാനത്തെയില്ലാതെയാക്കുക. വള്ളമൂന്നിക്കൊണ്ടു പോകുവാൻ അത്രമാത്രം പ്രയാസമുണ്ടെന്നു താല്പൎയ്യം. വേമ്പനാടു്, അഷ്ടമുടി, പരവൂർ, ഈ കായലുകൾ പ്രസിദ്ധങ്ങളാണല്ലോ. വേമ്പനാടു്, അഞ്ചുതെങ്ങു്, കായംകുളം, വേളി, മുതലായ കായലുകളിൽ ചില ഭാഗങ്ങളെല്ലാം കൃഷിക്കാർ പതിപ്പിച്ചു നിലവും തെങ്ങിൻതോപ്പുമാക്കീട്ടുണ്ടു്. അതുപോലെ മലവാരങ്ങളിൽ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ചേരിക്കൽകൃഷിയും ഇപ്പോൾ വളരെ അഭിവൃദ്ധിയിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്. ഉദയം=ക്ഷേമം. ഉന്നമിക്കുക=പൊങ്ങുക, വർദ്ധിക്കുക.

൩൩. മാഴ്കുക=ദുഃഖിക്കുക. വ്യാളവ്യാളി=കടുവാക്കൂട്ടം. നിർബ്ബാധാടനം=സൈ്വരസഞ്ചാരം. അലംഘ്യപദവി=വലുതായ മാർഗ്ഗം. വാൻ=സ്വർഗ്ഗം. മഹീന്ദ്രമണി=രാജശ്രേഷ്ഠൻ. മാഹേന്ദ്ര (മഹേന്ദ്രസംബന്ധിയായ) ജാലം=കൺകെട്ടുവിദ്യ. വൻകാട് സ്വർഗ്ഗലോകമാകണമെങ്കിൽ അതു ഇന്ദ്രജാലത്താലല്ലാതെ സാദ്ധ്യമല്ലല്ലൊ. തിരുവിതാംകൂറിലെ മലമ്പ്രദേശങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ അനവധി തേയിലത്തോട്ടങ്ങളും റബ്ബർതോട്ടങ്ങളും ഉണ്ടു്.

൩൪. കോലം=പന്നി. അച്ഛഭല്ലം=കരടി. കരി=ആന. ഹിംസ്രം=ദുഷ്ടമൃഗം. കാലക്കേടിനു പററുന്ന=കഷ്ടകാലത്തിനു വരുന്ന, എളുപ്പത്തിൽ വിട്ടുമാറാത്ത എന്നു താല്പര്യം. ഏലക്കാർ=ഏലക്കൃഷിക്കാർ- പാരതന്ത്ര്യദ്രുമത്തിൻമൂലം=ദാസ്യമാകുന്ന വൃക്ഷത്തിൻെറ വേര്. മുൻപ് ഏലക്കൃഷിക്കാർ കൃഷിചെയ്തുണ്ടാക്കുന്ന ഏലക്കാ മുഴുവൻ ചുരുങ്ങിയ വിലയ്ക്കു സർക്കാരിൽ ഏല്പിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ഈ കുത്തകനിറുത്തി ഏലക്കൃഷിക്കാൎക്കു സൌകൎയ്യവും സ്വാതന്ത്ര്യവും നൽകിയത് ൧൦൭൨-ൽ ആണ്.

൩൫. അത്തുംഗാഭോഗവത്ത്=വളരെ നീളവും വലിപ്പവുമുള്ളത്. ചിറ=കുളം. സേതു=അണ. കുല്യ=തോട്. ഏതുംകൂസാതെ=ഒട്ടും ശങ്കിക്കാതെ, വ്യയത്തിൽ ഭയപ്പെടാതെ. ശുഭവിഭവൻ=നല്ലധനത്തോടുകൂടിയവൻ (സദ്വിഷയങ്ങളിൽ വിനിയോഗിക്കുക നിമിത്തം). സ്പഷ്ടമായി കാണപ്പെട്ട അത്ഭുതകൃത്യത്തോടുകൂടിയവൻ. കോതയാററണവേല ൧൦൬൨-ൽ ആരംഭിച്ച് ൧൦൭൨-ൽ അവസാനിപ്പിച്ചു. നാല്പത്തൊന്നു ലക്ഷം ഉറുപ്പികയ്ക്കുമേൽ അണയ്ക്കുതന്നെ ചിലവായിട്ടു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ണ്ടു്. ഇതുകൊണ്ടു് തോവാള, അഗസ്തീശ്വരം, ഇരണിയൽ, കല്ക്കുളം, ഈ നാലു താലൂക്കുകളിലെയും ജലദാരിദ്ര്യം പരിഹരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അടുത്തശ്ലോകം നോക്കുക.

൩൰൩. വാനം=ആകാശം. വർഷാസമയം=വർഷകാലം. വാരി=ജലം. നാഞ്ചിനാട്=തോവാള, അഗസ്തീശ്വരം, ഈ രണ്ടു താലൂക്കുകൾക്കുംകൂടിയുള്ള പൊതുപ്പേർ. ഇവിടെയും മറ്റേ താലൂക്കിലും തിരുവിതാംകൂറിന്റെ മററുഭാഗങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചു് വർഷം കുറവാണ്. വേനൽക്കാലത്തു കൂടി കോതയാർചാനലുകൾ വഴിവെള്ളം പായുകനിമിത്തം നിലങ്ങളിൽ അരവരെ വെള്ളം നില്ക്കുന്നു. ഖരകിരണൻ=ഉഷ്ണകിരണൻ, സൂര്യൻ. ഘൃണിശ്രേണി=രശ്മിക്കൂട്ടം. തങ്ങളുടെ പഴയപണി പററാത്തതിൽവച്ചു് സൂര്യരശ്മികൾ ലജ്ജിക്കുന്നു. അതായതു് വേനൽകാലത്തുകൂടി സൂര്യരശ്മികൾക്കു് ഇപ്പോൾ നാഞ്ചിനാട്ടിലെ നെൽക്കതിരുകളെ കരിയിക്കുവാൻ നടക്കുന്നില്ല എന്നു താല്പര്യം.

൩൰൪. താലം=പന. അനൂനം=ഉള്ള. കൂലം=കര. തെക്കൻതിരുവിതാംകൂറിൽ കൃഷിക്കുപയുക്തങ്ങളല്ലായ അനവധി വലിയ കുളങ്ങളും കരിമ്പനമാത്രം നില്ക്കുന്ന അനവധി പൊററപ്പറമ്പുകളുമുണ്ടു്. അവ മിക്കവാറും കോതയാററുവെള്ളം പായുകനിമിത്തം ഗവർൺമെൻറിൽനിന്നു നെൽകൃഷിക്കായി പതിച്ചുകൊടുത്തിരിക്കുന്നു. കൃഷിക്കുപാത്രമാംക്ഷേത്രം=കൃഷിപ്പണിക്കു യോഗ്യമായ നിലം. കാലംതെററാതെ=ഒട്ടും താമസിക്കാതെ. ശ്രീരായ്കമലയുടെ...=ശാശ്വതമായ ഐശ്വര്യത്തെ ലഭിക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം.

൩൰൫. ചേറ്=ചളി. കരി=കായലിനുസമീപവും മററും കാലാകാലത്തിനു കൃഷിചെയ്യാതെ കിടക്കുന്ന ഒരുവക കറുത്തനിലം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ള്ള (രുചി) ശോഭയാകുന്ന കൊപ്പണിയുന്ന തോപ്പുകൾ. കേരക്കൂട്ടങ്ങൾ=തെങ്ങുകൾ. അലഘുഫലഭരം=ധാരാളം കായ്കളെക്കൊണ്ടുള്ള ഭാരം. അധികം ശ്രീയുള്ള കല്പവൃക്ഷക്കൂട്ടങ്ങളുടെ (പരിചിതം) പണ്ടേയുള്ള പ്രൌഢിക്ക് (നാഡികളിൽ ഉയരുന്നവ) ഭയമുണ്ടാക്കുന്നവ.

൬൯. അടവി=വനം. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ അതിനെ ഒരു സ്ത്രീയാക്കി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ൧0൬൪-ലെ രണ്ടാം റെഗുലേഷണായ വനംവകച്ചട്ടത്തിനു മുൻപ് ജനങ്ങൾ രാജകീയവനങ്ങളെ യഥേഷ്ടം തീവച്ചും മരം മുറിച്ചും നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വനങ്ങൾ സക്കാരിനു ചേന്നതും അതിനാൽ ഒഴിച്ചിടപ്പെടേണ്ടതുമാണ്. അതാണ് രാജാധീനയായ എന്നു പറഞ്ഞത്. ക്ഷാത്രതേജസ്സ്=ക്ഷത്രിയവീര്യം. ജിത്വരം=ജയിക്കുന്നത്.

൭0. ചാരത്ത്=സമീപത്തിൽ. ദാവാനലശിഖ=കാട്ടുതീയുടെ ജ്വാല. ഭൂരുട്ടശേഷം=സകലവൃക്ഷങ്ങളും. ഇണങ്ങുക=ചേരുക. മലയജതരു=ചന്ദനം. സഞ്ചായക്കാർ=വനംഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ. സുഷമ=അത്യന്തമുള്ള ശോഭ. ഒഴിച്ചിടപ്പെട്ട വനങ്ങളിൽ അനാദ്ധി വിലയേറിയ തേക്കും ചന്ദനവും സഞ്ചായംഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽനിന്നു വച്ചുപിടിപ്പിക്കുന്നു.

൭൧. ജന്മി കുടിയാൻറെഗുലേഷൻ (൧0൭൧-ലെ ൫-ാം റെഗുലേഷൻ) ആണ് ജന്മികൾക്കും കുടിയാന്മാക്കും തമ്മിൽ കാണപ്പാട്ടം സംബന്ധിച്ചും മററുമുണ്ടായിരുന്ന പല തക്കങ്ങൾക്കും ഉപശമം വരുത്തിയത്. സമിതി=(നിയമനിമ്മാണ)സഭ. പ്രാണപ്രേഷ്ഠൻ=പ്രാണപ്രിയൻ, ഭത്താവ്. അവരിൽ പ്രവേകൻ=ഉത്തമൻ. പരിഹസിതസുരാചാര്യചാതുര്യന്മാക്ക് (ധുര്യൻ=ഭാരവാഹി) ശ്രേഷ്ഠൻ. പരിഹസിതസുരാചാര്യചാതുര്യന്മാർ ദേവഗുരുവായ ബൃഹസ്പതിയെക്കാൾ ശാസ്ത്രജ്ഞാനവും ബുദ്ധിശക്തിയുമുള്ളവർ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൭൨. ൧൦൮൮-ലെ ഒന്നാംറെഗ്ഗുലേഷണായ നായർറെഗ്ഗുലേഷൻനിമിത്തം നായന്മാൎക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ക്ഷേമം ഗണ്യമാണു്. ല്ലാ. വൈവാഹികവിധി=വിവാഹം. ആയം=ദൈൎഘ്യം. മേധാബലം=ബുദ്ധിശക്തി. സ്ഥായത്ത്=വൎദ്ധിക്കുന്നതു്. വീരുത്ത്=വള്ളി. പ്രസവം=പുഷ്പം.

൭൩. ക്രിസ്ത്യൻ പിൻതുടൎച്ച്യാവകാശനിയമം ൧൦൯൭-ലെ രണ്ടാംറെഗ്ഗുലേഷണാണ്. കൈവല്യം=മോക്ഷം. ലക്ഷണയാനിർവൃതി, പരമാനന്ദം. ഘനകരുണയാകുന്ന താമരപ്പൂവിലെ മഞ്ജുവായ വണ്ട്. കരുണാശാലി എന്നു സാരം.

൭൪. കോടതികളെ ആശ്രയിക്കുന്ന സജ്ജനങ്ങളുടെ മനസ്താപത്തിന് (നിൎവ്വാപം=കെടുത്തുക) നാശമുണ്ടാകുന്നു. എന്നെന്നും പുത്തനായി കീൎത്തിയുണ്ടാകുന്നു. ജൈത്രോത്സവം=വിജയോത്സവം.

൭൫. തദന്തസ്ഥിതഖലതതി=ആ കാരാഗൃഹത്തിന്റെ അകത്തുള്ള പുള്ളികൾ. സൽപഥം=സന്മാൎഗ്ഗം. ഫലപടലീപൂൎണ്ണം=സഫലമെന്നു താല്പൎയ്യം. ജെയിൽപ്പുള്ളികളെ കഴിയുന്നതും സന്മാൎഗ്ഗികളാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

൭൬. ഇതു് ദുൎഗ്ഗുണപരിഹാരപാഠശാലയെപ്പററിയുള്ള ശ്ലോകം. ഈ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ആവിർഭാവം ൧൦൯൭-ലെ നാലാംറെഗ്ഗുലേഷണാകുന്നു. ബാല്യകാലത്തിൽ ഒരുത്തൻ കുററംചെയ്താൽ അതിനുത്തരവാദികൾ അവന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരാണെന്നു കരുതി അവനെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാൎപ്പിക്കരുതെന്നു തീൎച്ചചെയ്തു. ദുൎഗ്ഗുണപരിഹാരപാഠശാലയിൽ ചെല്ലുന്ന കുട്ടികൾക്കു പഠിക്കുന്നതിനും പരീക്ഷയിൽ ചേരുന്നതിനും സൌകൎയ്യമുണ്ടു്. കലിശഭൃത്ത്=ദേവേന്ദ്രൻ. ആചൎയ്യചൎയ്യൻ=അനുകരണീയമായ നടപടിയോടുകൂടിയവൻ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൫൭. മാറുമാറ്=മാറത്തക്കവിധത്തിൽ. അനുദിനം=നിത്യം. നമ്പർ=കേസ്. പഞ്ചായത്ത്=ഗ്രാമപ്പഞ്ചായത്തുകോടതികൾ. ഇവ ൧൦൮൦-ലെ ഒന്നാം റെഗുലേഷണനുസരിച്ച് ആറു പട്ടണങ്ങളിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സൌഹിത്യം=സംതൃപ്തി.

൫൮. കാന്താരങ്ങൾ=കാട്ടുപാതകൾ. അവയെ ഘണ്ടാപഥങ്ങൾപോലെയാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു. ഘണ്ടാപഥം=ഒന്നാന്തരം റോഡ്. പ്രാന്തങ്ങൾ=രാജ്യത്തിന്റെ അററത്തുള്ള സ്ഥലങ്ങൾ. നോത്തേൺഔട്ട്ലെററ്റോഡ്, വെസ്റ്റേൺഔട്ട്ലെററ്റോഡ് മുതലായവ ഈ ഇനത്തിൽ പെട്ടതാണ്. സന്മാർഗ്ഗബോധം=നല്ലവഴികളപ്പെററിയുള്ള അറിവ്, (സദാചാരബോധമെന്നുമൎത്ഥം). സ്വാന്തം=മനസ്സ്.

൫൯. കാട്ടാനയ്ക്കുകൂടി കടക്കുവാൻ കഴിവില്ലാത്ത വനങ്ങളിൽ. പാദം=കാൽ. ശൃംഗാടകങ്ങൾ=ദീൎഘങ്ങളായ നാൽകവലവഴകൾ. ഈ കാട്ടുകളിൽ മോട്ടാർ വണ്ടികൾ പോലും ഓടിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ റോഡുകൾ അത്ര ഭംഗിയായി വെട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

൬൦. ശൈലപ്രസ്ഥം=മലയുടെ മുകൾപ്പരപ്പ്, അഥവാ കെട്ടുമുടി. ക്ലലംകഷത്തി=കര ഉടച്ചുകൊണ്ട്. കടിലതടിനികൾ=വളഞ്ഞൊഴുകുന്ന ആറുകൾ. ആലംബംവിട്ട്=അക്കര കടക്കുന്നതിനു മാൎഗ്ഗമില്ലാതെ. പാലം=മൂവാററുപുഴപ്പാലം, കഴിത്തുറപ്പാലം, പരപ്പാർപാലം, കണ്ടാങ്കടവുപാലം, ഇത്തിപ്പുഴപ്പാലം, വാമനപുരംപാലം, ഏനാദിപ്പാലം, പന്തളംപാലം, തിരുവട്ടാർപാലം മുതലായവ ഈ ഇനത്തിൽ പെട്ടതാകുന്നു. ഡാമരം=കലശൽ.

൬൧. കൊച്ചുപാഥോധി=ചെറിയ സമുദ്രത്തെപ്പോലെയുള്ള വേമ്പനാട്ടുകായൽ. ക്ഷേപ്ഷഗ്രീവൻ=നീലകണ്ഠൻ, വൈക്കത്തപ്പൻ മു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ത്തോട്=സന്തോഷത്തോടുകൂടി. കോട്ടയത്തു നിന്നു വേമ്പനാട്ടുകായ ലിൻെറ സ്പൎശം കൂടാതെ വൈക്കത്തേക്കുള്ള തോട്ടു വെട്ടിച്ചതു തിരു മനസ്സിലെക്കാലത്താണ്.

൫൬. അക്കായൽ=ആ വേമ്പനാട്ടുകായൽ. ദ്യോവിൽക്കൈ കേറുക=ആകാശത്തെ ആക്രമിക്കുക. വഞ്ചിസാംയാത്രികന്മാർ=വള്ള ത്തിൽ ജലമാൎഗ്ഗമായി യാത്രചെയ്യുന്നവർ (വഞ്ചിരാജ്യത്തിലെ സാം യാത്രികന്മാർ എന്നും ധ്വനി). നൃത്തലീലാവൈവിധ്യം=പലവിധ ത്തിലുള്ള നൃത്തം. പ്രേക്ഷകശ്രേഷ്ഠർ=കാഴ്ചക്കാരിൽ പ്രമാണികൾ. ആവിബ്ബോട്ടു വന്നതിനുമേൽ വഴിയാത്രക്കാർ വേമ്പനാട്ടുകായലിനെ ഭയപ്പെടുന്നില്ല എന്നു താൽപൎയ്യം.

൫൭. നവീനവൻ=അദ്യതനനെന്നു താൽപൎയ്യം. ഇതത്തിന്= ഉചിതംപോലെ. അരപ്പട്ട=അരഞ്ഞാണം. ഈ തീവണ്ടിപ്പാത തിരു വിതാംകൂറിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ കൂടിപ്പോകുന്നതിനാൽ രൂപകാലങ്കാരം യോജിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേള=മഹിള, സ്ത്രീ. കുന്നും കാട്ടും വെട്ടിത്തെ ളിച്ചു പല തുരങ്കങ്ങളോടുകൂടി തീൎത്തിട്ടുള്ള ഈ തീവണ്ടിപ്പാത തിരു വിതാംകൂറിനു ഒരലങ്കാരമാണെന്നും ഇതു നിമിത്തം തിരുവിതാംകൂറി ൻെറ യശസ്സു വൎദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും താൽപൎയ്യം.

൫൮. വാനസ്പത്യങ്ങൾ=പൂവിൽ നിന്നു കായുണ്ടാകുന്ന വൃ ക്ഷങ്ങൾ. പീയൂഷയൂഷം=അമൃതദ്രവം. പദവി=പാത. വിശ്വാതി ശായി=എല്ലാററിനെയും അതിശയിക്കുന്നത്, സൎവ്വോത്തമം.

൫൯. പതഗപതിഗതി=ഗരുഡൻെറ ഗമനം. പണ്ടുപണ്ടേഗരു ഡവേഗത്തിനുള്ള മേന്മയെ ഇല്ലാതെയാക്കുന്നു. അതിദൂരമെന്നും സമീ പമെന്നുമുള്ള വാക്കുകൾക്ക് അൎത്ഥവ്യത്യാസമില്ലാതെയാക്കുന്നു. ദൂര

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ത്തെ സമീപമാക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം. കൂപഭേകങ്ങൾ=കിണ്ടുകിണററിൽ തവളകൾ, അജ്ഞശിരോമണികൾ=മാതൃഭൂമിയായ ഇൻഡ്യ നമ്മെ ഇനിയും അനാചാരപരന്മാരായി മൂഢന്മാരായി കാണാതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി. ശകടസൃതി=വണ്ടിപ്പാത. അടോപം=അഹങ്കാരം. ഈ പാത ൧൯൨൮-ജനുവരി ൧-ാനു മുതൽനടപ്പായിട്ടുണ്ട്.

൩൬. വണിജർ=കച്ചവടക്കാർ. നയനചലനം=കടാക്ഷം. ചോലലോലംബങ്ങൾ=ഇളകുന്ന വണ്ടുകൾ. ആലപ്പുഴക്കടൽപ്പാലം ൧൦൮൯-ലാണ് പുത്തനായി പണികഴിപ്പിച്ചത്.

൩൭. ഭൂതത്തിന് അന്യാദൃശസ്ഥാനങ്ങളായ ആശ്ചര്യചിത്രികൾ. വിദിതം=അറിയപ്പെട്ടത്. 'ശ്രീരാമവമ്മാ' എന്ന അഷ്ടാക്ഷരത്തിലുള്ള മന്ത്രം. സതതോച്ചാപലോച്ചാടനം=എപ്പോഴും ഉയരുന്ന ചാപല്യത്തോടുകൂടിയ ആട്ടിപ്പായിക്കൽ. പാത്രീഭവിക്കുക=പാത്രങ്ങളായി തീരുക. പലവിധത്തിലുള്ള വ്യാധികളാകുന്ന (ചാതുർദ്ദശങ്ങൾ=ചതുർദ്ദശിനാളിൽ കാണുന്ന ഒരുവക പിശാചുകൾ) ദുഷ്ടഭൂതങ്ങൾ. ഹരിഹരി, ആശ്ചര്യദ്യോതകം.

൩൮. ആയുർവ്വേദമെന്ന പേരിലുള്ള വൃക്ഷം. കടപുഴക്കുക=ചുവടു മറിച്ചു വീഴ്ത്തുക. ഉത്ഭ്രൽപ്രകമ്പം=ഉയരുന്ന ഇളക്കത്തോടുകൂടി. അതിനെ=ആ വൃക്ഷത്തെ. ആയുർവ്വേദഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൻെറ ആവിർഭാവം ൧൦൬൮-ൽ ആണ്.

൩൯. ധൌരേയന്മാർ=ഭാരവാഹികൾ. പട്ടണപരിഷ്കരണസഭകളിൽ അംഗങ്ങളാകണമെന്നാഗ്രഹമുള്ളവരെ അതിലേക്കു തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം സ്ത്രീകൾക്കുകൂടി തിരുവിതാംകൂറിലുണ്ട്. ഈ സമ്മതിദാനാവകാശം ഇൻഡ്യയുടെ ഇതരഭാഗങ്ങളിൽ നല്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായി തോന്നുന്നില്ല.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൩൦. താരുണ്ണി=പൂമകൻ, ബ്രഹ്മാവ്. ഈ സംസ്ഥാനത്തിൽ സരസ്വതി തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ നാക്കിനെത്തന്നെയും ഉപേക്ഷിച്ചു വിഹരിക്കുവാൻ വന്നിരിക്കുന്നതായി കവികല്പന. അത്രമാത്രം വിദ്യാഭ്യാസത്തിന് ഇവിടെ പ്രചാരമുണ്ടെന്നു താൽപര്യം. ഞങ്ങളുടെ ചന്ദ്രനെപ്പോലെ (വിശദം) ധവളമായ യശസ്സമൂഹത്തോടുകൂടിയ രാജാവ്. കാരുണ്യം ഹേതുവായി ഉൽഗമിക്കുന്ന കടക്കൺമുനയുടെ ചലനം. ചാതുരി=ചാതുൎയ്യം. സാധുരീതി=നല്ലസമ്പ്രദായം. തിരുമേനിയുടെ കാരുണ്യത്താലാണ് വിദ്യാഭ്യാസത്തിന് ഇത്രമേൽ പ്രചാരമുണ്ടായതെന്നു സാരം.

൩൧. ഇരുപതിനാറാണ്ട്=മുപ്പത്തിരണ്ടുകൊല്ലം. തിരുമേനിയുടെ രാജ്യഭാരകാലത്തിനിടയിൽഎന്നുതാൽപര്യം. അന്തരം=വ്യത്യാസം. ഹന്ത=ആശ്ചൎയ്യം. നീണാൾ=ദീൎഘകാലം. അജ്ഞാനത്തിനു വളരെക്കാലമായി ഉണ്ടായിരുന്ന നിലവിളിനീങ്ങി സരസ്വതിയുടെ വീണാരവമാണ് ഇപ്പോൾ കേൾക്കുന്നത്. അമ്മേ എന്നു വേണാടിനെ അഭിസംബോധനംചെയ്യുന്നു.

൩൨. ചെന്താർമാത്=ലക്ഷ്മീദേവി. വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു പ്രചുരപ്രചാരംസിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഒരു ദേശം എത്രതന്നെ ഐശ്വൎയ്യവത്തായാലും സാരമില്ല. അത് ഒരു മരുഭൂമിയെക്കാൾമോശമാണ്. മററുള്ളവ=വിദ്യയൊഴിച്ചുള്ള ഭാഗ്യങ്ങൾ. നിൻസന്താനങ്ങൾ=തിരുവിതാംകൂറുകാർ. സാരസ്വതഘൃണ=സരസ്വതിയുടെ കാരുണ്യം.

൩൩. ഇള്ളാദീപം=ഭൂമിക്കുവിളക്ക്. ലോകത്തിൽ പലഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നും വരുന്ന വിദ്യാൎത്ഥികൾക്കു ജ്ഞാനദാനംചെയ്യുന്നതിനാൽ. സ്യാനന്ദൂരത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായും ഇംഗ്ലീഷുഭാഷപഠിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായുമുള്ള കോളേജ്. അങ്ങേ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ച്ഛാത്രൻ=ഭവതി വിദ്യാമാതാവായുള്ളവൻ. കവി ൩൩ കാളേജിൽപ ഠിച്ചു പരീക്ഷകൾ ജയിച്ചതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. തനയർ=൩൩ മ ഹാപാഠശാലയിൽ പഠിച്ചവർ. അവിടുത്തെ ഭക്തിയാൽ (സംരു ദ്ധായ) വഴിപോലെ തടയപ്പെട്ട കണ്ഠത്തോടുകൂടിയവർ, അതി നാൽ മൂകന്മാർ.

൩൪. ഉപായസ്ഥിതി=ദാരിദ്ര്യം. തുംഗചൈത്യങ്ങൾ=വലു തായുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾ. ഇവിടെ വിദ്യാശാലകൾ തിങ്ങിനില്ക്കുന്ന അജ്ഞാനമാകുന്ന ആനയെകൊല്ലുന്നതിന്ന കഴുത്തുയർത്തിപ്പിടിച്ചിരി ക്കുന്ന സിംഹങ്ങൾ.

൩൫. ബാലപ്രായം=ബാല്യം. പരിപക്വസ്ഥിതിയിൽ ഇ നിയും എത്തികഴിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്തഭാഷ. വരതനു=സുന്ദരി. വാരൊ ളി=അധികമായ ശോഭയോടുകൂടിയ. കൈരളി=മലയാളഭാഷ. പ്രാ ചീനബർഹിസ്സ്=ദേവേന്ദ്രൻ.

൩൬. സ്തോഭം=സത്തുക്കളനുഭവിക്കുന്നപീഡ. സന്നദ്ധൻ= സന്നദ്ധൻ. തത്തോകം=തന്റെ ശിശു. നൃത്തത്തിൽ ഉയരുന്നകൈ വള്ളകളുടെ കളകളശബ്ദം. മലയാംപള്ളിക്കൂടങ്ങൾ കാടുകളിൽകൂടി യുണ്ടെന്നുസാരം.

൩൭. കീർത്തിസ്തോമം=കീർത്തിസ്തോമം. വിബുധസരിദ്വീചി= ഗംഗയിലെതിര. അതുകൾക്കസധ്രീചി=സഖി. അവയോടുതുല്യ മെന്നർത്ഥം. ‘ഛട’ എന്ന സ്ത്രീലിംഗപദം സപ്രയോജനമായി പ്രയോ ഗിച്ചിരിക്കുന്നു.

൩൮. ഉത്തംസം=ശിരോലങ്കാരം. ത്വന്നിശാന്താന്തികം=അ വിടുത്തെ കൊട്ടാരത്തിന്നസമീപം. സംസ്കൃതപാഠശാല വലിയ കൊട്ടാരത്തിന്നസമീപമാണല്ലോ. നിശ്ശേഷഭാഷാശ്രേണിക്കുറാണി=

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എല്ലാഭാഷകളിലും വച്ചുശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളത്. ഗ്രന്ഥകാരനസംസ്കൃതത്തോട്ടുള്ള പക്ഷപാതം വ്യഞ്ജിക്കുന്നു. രത്നാഭരണഗണത്തെക്കൊണ്ടുശബ്ദിക്കുന്ന കയ്യോടുകൂടിയ. രാമായണശാകുന്തളഭഗവൽഗീതാദിഗ്രന്ഥസാമഗ്രിയോടുകൂടിയതെന്നുതാൽപര്യം. ഗീർവാണവാണി=ദേവഭാഷ, സംസ്കൃതം.

൬൯. ജീവിതായോധനം=ജീവിതമത്സരം. മാഹാത്മികമതി=അത്യുദാരബുദ്ധി. സൂതിഗേഹം=പ്രസവഗൃഹം. ഇവരണ്ടും വഞ്ചിഭൂഷാമാണിക്യമെന്ന പദത്തിനു വിശേഷണങ്ങൾ.

൭൦. അക്ഷാമം=ധാരാളമായി. ശ്രിതസുരതരു=തന്നെവന്നാശ്രയിക്കുന്ന സുരതരുവോടുകൂടിയവൻ. കല്പവൃക്ഷത്തെതാഴ്ത്തുന്ന ദാതാവ്. വസുനിര=ദ്രവ്യസമൂഹം. ഹൈയംഗവീനം=പുതുവെണ്ണ. വെണ്ണയുണ്ടെങ്കിൽ നെയ്യു പ്രയാസമില്ലാത്തതുപോലെ ഇദ്ദേശവാസികൾക്കു വിദ്യ കൈവശമുള്ളതുകൊണ്ടു് അവർക്ക് ധനത്തിനു ബുദ്ധിമുട്ടില്ലെന്നർത്ഥം.

൭൧. ഹന്തഅനന്താദഎന്നു പദച്ഛേദം. പ്രതനവിബുധർ=പ്രാചീനപണ്ഡിതന്മാർ. നിഖിലോൽക്കാരം=എല്ലാററിൻേറയും ഉയർച്ചയാൽ. പ്രാതിഭം=പ്രതിഭ, നവനവോന്മേഷത്തോടുകൂടിയ ബുദ്ധി. പ്രാചീനഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിനുള്ളഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്. ൧൦ഠ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽനിന്നു് അറുപതിൽപരം ഉത്തമസംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

൭൨. പുരാണവസ്തുസംരക്ഷണത്തിനുള്ള ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറു. അവനിയെന്ന അമ്പലാകുന്ന സ്ത്രീക്കു ചന്ദ്രൻ. =രാജാവ്.

൭൩. ഖലഖനകന്മാർ=കള്ളന്മാരായ എലികൾ. അന്തം. അവസാനം. വൽഗു=മനോഹരം. ഹാവ്വവ്വ-ാമാണ്ടത്തെ ഗവൺ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മെൻറുത്തരവനുസരിച്ചാണു ദേവസ്വം പരിഷ്കാരം നടപ്പിലായിട്ടുള്ളത്. ഭ്രവാകുന്ന വല്ലിക്കു പാദപം. രാജാവ്.

൧൩. പൌരപ്രതിനിധിസഭ=ശ്രീമൂലം പ്രജാസഭ. ഇതിൻെറ അംഗങ്ങളായി പുലയർ അരയർ മുതലായ വർഗ്ഗങ്ങളിൽപെട്ട മാന്യന്മാരുണ്ട്. മാംസളം=വലുത്. പതിതന്മാർ=താണജാതിക്കാർ. സമുദ്ധാരം=നല്ലപോലെയുള്ള ഉയർത്തൽ. അതിനെ ദീക്ഷിക്കുന്നതിലുള്ള രസത്താൽ ആർദ്രമായിട്ടുള്ളത്.

൧൪. അവനമാകുന്ന നവീനവിദ്യ. പുത്തൽമാതിരിയിലുള്ള രാജ്യരക്ഷ. മർമ്മവിത്ത്=മർമ്മജ്ഞൻ. കർമ്മവൃത്തഗ്രാമം=അപദാനസമൂഹം. എല്ലാ രാജാക്കന്മാരുടെയും അഹങ്കാരമാകുന്ന താമരപ്പൊയ്കയെ (തരിശു) പൂവില്ലാതെയാക്കിത്തീർക്കുന്നവിഷയത്തിൽ മഞ്ഞാണെന്നുവച്ചാൽ ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ ഗുണൌഘം കണ്ടാൽ അന്യരാജാക്കന്മാർക്കു തങ്ങൾ ഗുണവാന്മാരെന്നുള്ള മദം നശിക്കുമെന്നു താല്പര്യം. അവരെക്കാൾ ഗുണവാനെന്നു സാരം.

൧൫. സൌരാജ്യം=നല്ലരാജ്യഭാരം. മനീഷി=വിദ്വാൻ. മൈഥിലീനാഥൻ=ശ്രീരാമൻ. ജഗതീലോചനാസേചനം=ഭൂമിയുടെ നേത്രങ്ങളെ വശീകരിക്കുന്നവ. തിരുമനസ്സിലെ രാജ്യഭാരം ശ്രീരാമൻെറ രാജ്യഭാരംപോലെയാണെന്നർത്ഥം.

൧൬. രക്ഷാകല്പ ദാസിയെപ്പോലെതന്നെ സേവിക്കുന്നു എന്നുവച്ചാൽ അതിൽ അത്രമാത്രം നൈപുണ്യം സമ്പാദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം. ദാനധർമ്മാഗമം=ദാനധർമ്മമാകുന്ന ശാസ്ത്രം. നാസീരം=മുന്നണി. നരചരിഷ്ണുധർ=രാജാക്കന്മാർ. ദാനധർമ്മം ഇത്രമാത്രമനുഷ്ഠിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാരില്ലെന്നു താല്പര്യം. തിരുമനസ്സിലേക്കു ബിരുദങ്ങളിൽ ഏറ്റവും വിലയേറിയ ജി. സി. എസ്. ഐ. ജി. സി. ഐ. ഇ., ഇമ്പരണ്ടും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവകൂടാതെ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എം, ആർ, ഏ. എസ്.; എഫ്. ആർ. ജി. എസ്സ്.; എഫ്, എം. യു; മുതലായ ഇതരബഹുമതികളും അവിടുത്തേക്കുണ്ട്. നഭസ്സ്=ആകാശം.

൯൭. ശൈലാലി=നടൻ. ഒന്നാംപുമർത്ഥം=ഒന്നാമത്തെ പുരുഷാർത്ഥം, ധർമ്മം. കണ്ണും മനസ്സും അവിടുത്തേക്കു സദാ ധർമ്മത്തിൽതന്നെ പതിയുന്നു. നീലാംഭോദാഭൻ=കൃഷ്ണവർണ്ണൻ. നീലാധവൻ=നീലയുടെ ഭർത്താവ്. ശ്രീഭൂമിനീലാസമേതനായി ശ്രീപത്മനാഭനെ കവികൾ വർണ്ണിക്കുന്നു. "പത്മേതന്നയനേസ്മരാമിസതതം ഭാവോഭവേൽ കുന്തളേ നീലേമുഗ്ദ്ധതികിങ്കരോമിമഹിതൈഃ ക്രീതോസ്മിതേവിഭ്രമൈഃ" ഇത്യാദി പദ്യം നോക്കുക. ശാർവ്വരി=ശർവ്വരി=രാത്രി. പാർവ്വണേന്ദു=പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ.

൯൮. പത്മാസഹചരൻ=ലക്ഷ്മീഭർത്താവ്, ശ്രീനാരായണൻ. വരിവണ്ടിണ്ട=വരിവണ്ടികളുടെ കൂട്ടം. അതായതു പരമഭാഗവതന്മാർ എന്നു താൽപര്യം. വിദലനകൃത്ത്=നശിപ്പിക്കുന്നത്.

൯൯. വാസ്തു=ഗൃഹം. ഹേരംബസ്വാമി=ഗണപതി. കുബേരഗൃഹമാണെന്നു ഗണപതിയും മഹാമേരുവാണെന്നു ശിവനും ശങ്കിക്കും. ലക്ഷ്മീദേവി ഇളകാത്തമിന്നൽപോലെ സദാ ആ ഗൃഹത്തിൽ കുടികൊള്ളുകയും ചെയ്യുമെന്നു താൽപര്യം. ശമ്പ=മിന്നൽ. ഗണപതിപ്രാതലും ത്രിപുരദഹനവും ഈ ശ്ലോകത്തിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്ന കഥകളാണ്.

൧൦൦. ശ്രീവാഴും=ലക്ഷ്മീദേവിവസിക്കുന്ന. സപദി=തൽക്ഷണം, കാലതാമസംകൂടാതെ. ഭൃഗുമഹർഷി ത്രിമൂർത്തികളുടെ വിഷയത്തിൽ ക്ഷമാപരീക്ഷചെയ്ത കഥ പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. അവസിതി=അവസാനം. വിലയം=പ്രളയം. കല്പകാലം ശ്രീപരമേശ്വരൻ ഈ തിരുമേനിയെ ആചാര്യനാക്കി വരിച്ചാൽ രൌദ്രത അവിടുത്തെ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വിട്ടുകളയുമെന്നും അതിനാൽ അവിടുത്തേക്കു കല്പാന്തത്തിൽ ലോക സംഹാരത്തിന് ഇടവരുന്നതല്ലെന്നും.

൫൨. കാമക്കാക്കാൻ=മന്മഥനാകുന്ന കാക്കാലൻ. ധൃതി=ധൈര്യത്തോടുകൂടി. മററു രാജാക്കന്മാർ കാമത്തിനു വശംവദന്മാരെന്നർത്ഥം. ഈ ഭൂമിയുടെ ഐശ്വര്യത്തിന് ഇരിപ്പിടം. രണ്ടാംവിദേഹപ്രഭു=രണ്ടാമത്തെ ജനകമഹാരാജാവ്, അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ജിതേന്ദ്രിയൻ. പരബ്രഹ്മത്തെ അറിഞ്ഞവൎക്ക് (സബ്രഹ്മചാരി) സമാനൻ. മഹൎഷിതുല്യനെന്നർത്ഥം.

൫൩. വിമതജനത=ശത്രുക്കൾ. മററുള്ള രാജാക്കന്മാർ ശത്രുക്കളെ ധ്വംസിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ശത്രു എന്നൊരു പേരിൻെറ കേൾവിപോലും ഈ തിരുമേനിയുടെ വിഷയത്തിലില്ല. ഉണ്ടായിട്ടു വേണ്ടേ അവരെ ഇല്ലാതെയാക്കാൻ? ഇവിടുന്ന് അജാതശത്രുവെന്നുള്ളത് സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. രാകാശിശിരകര . . .=പൂൎണ്ണചന്ദ്രനെ തോല്പിക്കുന്നവിഷയത്തിൽ മറുകരകണ്ടവ. രാജാവിൻെറ യശസ്സിനു പൂൎണ്ണചന്ദ്രനെന്നു മാത്രമൊരു ശത്രുവുണ്ടെന്നും ആ ശത്രുവിനെ പണ്ടേതന്നെ തോല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞുവെന്നും താൽപര്യം.

൫൪. ഷഡ്വൎഗ്ഗം=കാമക്രോധലോഭമോഹമദമാത്സൎയ്യങ്ങൾ. അതാകുന്ന വിഷയസമൂഹത്തിൽ.കലികൊണ്ടുള്ള=ആവേശത്തോടുകൂടിയ. ധൎമ്മാഖ്യകോലും തരു=ധൎമ്മവൃക്ഷം. മൂലകന്ദം=ചുവട്ടിലെ കിഴങ്ങ്; പരമാവലംബമെന്നു താൽപര്യം. ഒരം കലികാലത്തിൽ ധൎമ്മത്തിന് തിരുമേനിയല്ലാതെ ശരണമില്ലെന്നു വ്യംഗ്യം.

൫൫. നിൎമ്മൎയ്യാദം=മൎയ്യാദകൂടാതെ. നിരാലംബനൃവരനിരാസം=സഹായമില്ലാത്ത രാജാക്കന്മാരുടെ നിഷ്കാസനം, വിദ്ധ്വംസനം, ബെൽജിയം, ലക്സംബൎഗ്ഗ് മുതലായ രാജ്യങ്ങൾ. ശൎമ്മണ്യക്ഷോണി=ജൎമ്മനിരാജ്യം, ജൎമ്മനിയുടെ സംസ്കൃതീകരണം ശൎമ്മണ്യം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഈ പാഠം മാക്സ്മ്യുള്ളർ മുതൽപേർ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. അമ ലാ=പാപം. ആ രാജ്യത്തിന്റെ പാപം മൂർത്തമായതുപോലെയുള്ള വനം വേനനെപ്പോലെ മഹാദുഷ്ടനമായ കൈസർവില്യം ചക്രവ ർത്തി. വേനന്റെ കഥയ്ക്കു ഭാഗവതം നോക്കുക. ധർമ്മം=ക്ഷേമം. പ രികരം=കാപ്പ്. ധർമ്മജ്ഞൻ=ധർമ്മത്തെ അറിയുന്നവൻ. ജോർജ്ജു പഞ്ചമൻ. പഴയപുരാണപ്രാണനൻ=പണ്ടേയുള്ള ആപ്തമിത്രം. (ബ ഹിശ്ചരഃ പ്രാണഃ) എന്നു വാല്മീകി. മാനനീയൻ=ആദരണീയൻ. യൂറോപ്യൻയുദ്ധത്തിൽ ചക്രവർത്തിക്ക് എന്തു സഹായവും ചെയ്വാൻ തിരുമേനി സന്നദ്ധനെന്നു താല്പര്യം.

൧൬. ഇൻഡ്യയിലെ മററ് ഏതദ്ദേശീയരാജാക്കന്മാരുടെ ചരിത്രം നോക്കുകയാണെങ്കിൽ അവരിൽ പലരും യുദ്ധത്തിൽ തോ ററതിനു മേൽ സഖ്യംചെയ്തവരും, ആദ്യം ബന്ധുക്കളായി പിന്നീട്ടു ശത്രുക്കളായവരും, തരംനോക്കി മൈത്രിക്കുപോയവരുമാണെന്നു കാ ണാം. പാരമ്പര്യം മൈത്രി=(ആയതമായ) ശാശ്വതമായ സഖ്യം മേൽകാണിച്ച കാരണങ്ങളാൽ വരുന്നതല്ല. തിരുവിതാംകൂർ രാജാ ക്കന്മാർ ഇംഗ്ലീഷുകാർക്ക് വിഴിഞ്ഞം, പൂന്തുറ, അഞ്ചുതെങ്ങു മുതലാ യ സ്ഥലങ്ങളിൽ പണ്ടകശാല കെട്ടുന്നതിന് അനുവാദം കൊടുത്ത ക്രി. പി. പതിനേഴാം ശതവർഷത്തിൽ അവർ ഭാരതവർഷത്തിന് അധിപന്മാരായിത്തീരുമെന്നൂഹിപ്പാൻ യാതൊരുമാർഗ്ഗവുമുണ്ടായിരു ന്നില്ല. അങ്ങനെയുള്ള സഹായത്തിൽനിന്നു പരിപുഷ്ടമായ സഖ്യ ത്തിന്റെ സ്ഥിതി ഒന്നു വേറെയെന്നു താല്പര്യം.

൧൭. പേരിന്നായിട്ട്=കേവലം യശസ്സിന്നുവേണ്ടി. സാ ർവ്വഭൗമർ=ചക്രവർത്തിമാർ. പേരിന്നായ്=നാമമാത്രമായി. ശുദ്ധ നിഷ്കാമകർമ്മം=യാതൊരു അഭിസന്ധിയുംകൂടാതെ ചെയ്യുന്ന കർമ്മം. ഉദകം=വെള്ളം. യശസ്സ് സ്വച്ഛന്ദമായി സഞ്ചരിക്കുന്നതാണ്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അതിൻെറ വിഷയത്തിൽ തട്ടക്കുന്നതുകൊണ്ടും വാവാ എന്നു വിളി ക്കുന്നതുകൊണ്ടും വിശേഷമില്ല. അന്ന് നന്നത്താൻ വരേണ്ടതാണെന്നു താൽപര്യം.

൮൯. കാമം=അനുഗ്രഹത്തിന്നനുസരണമായി. അശാവധുക്കളുടെ തലമുടിക്ക് മുല്ലപ്പൂവ്. രുചിരഗന്ധം=മനോഹരമായ കഴുത്ത്. ശീമക്കമെലമണിമയ ദാമ്മൽ=വൈരക്കമ്മൽ. ഈവിധത്തിൽ പലമാതിരിയിൽ മഹാരാജാവിൻെറ ശ്രേയസ്സ് ദിഗ്വധൂടികൾക്കലങ്കാരമായി പരിണമിക്കുന്നു. ദിഗന്തവിശ്രാന്തകീർത്തിയാണ് മഹാരാജാവ് എന്നു സാരം.

൮൯. ശബ്ദാർത്ഥകോശം=ശബ്ദാർത്ഥങ്ങളുടെ സമൂഹം. ധ്വനി ലവലേശമില്ല. ശബ്ദാർത്ഥാലങ്കാരപാകഗുണധ്വന്യാദികാവ്യസാമഗ്രി തനിക്കു വിഷയമാഹാത്മ്യത്തിനനുസരണമായില്ലെന്നു വച്ച് സരസ്വതീദേവികൂടി മൂകത്വം സ്വീകരിക്കുന്നു. പിന്നെ മററുള്ളവരുടെ കഥ പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ.

൯൦. സൌഗന്ധ്യം=ലാഘവം. സാരസ്വതരസന=സരസ്വതിയുടെ നാക്കു. ഗാനതാനപ്രദാനം=പാട്ടിനു ശ്രുതികൂട്ടുക എന്നുള്ളത്. പ്രാഗത്ഭ്യം=സാമർത്ഥ്യം. വിഷയം അധികരിച്ച്=വിഷയത്തെപ്പററി. അശചോൽ=അനുഗ്രഹത്തിനുതക്കവണ്ണം. അലപിക്കുക=പാടുക. രാഗജ്ഞൻ=രാഗജ്ഞാനമുള്ളവൻ. കർണ്ണോദ്വേഗം=ചെവികൾക്കു വൈരസ്യം. വാവദൂകൻ=വിടുവായൻ. നിർല്ലജ്ജനായി ഈ വിഷയത്തെപ്പററി ചിലതെല്ലാം കവി എഴുതി സഹൃദയന്മാർക്കു വൈരസ്യത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു.

൯൧. ഉദയസമുദയം=മംഗലസമൂഹം. ഭാവൽകം=അവിടുത്തെ. ഭാഗ്യസമൂഹമാകുന്ന ചന്ദ്രന് ഈ തമ്പുരാനാണ് സമുദ്രം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അതായത് ഈ തിരുമേനിയിൽനിന്നാണ് അവിട്ടത്തെ ഭാഗ്യസമൂഹ ത്തിൻെറ ഉൽപത്തി എന്നു താൽപര്യം.

൯൨. ഇനിയ=മനോഹരമായ. കുംഭിനീജംഭഭേദി=ഭൂമിക്ക ദേവേന്ദ്രൻ, രാജാവു്. അയുസ്സിലബ്ധം=കറെ പത്തുവയസ്സ്. ചിര ഞ്ജീവിയായ പുരുഷനു നൂററിരുപത്തുവയസ്സെന്ന ന്യായപ്രകാരം. അ ഹസ്സല്ലജം=ഉത്തമമായ (അഹസ്സ്=പകൽ) നാൾ. ഇതുവരെയുമു ള്ള വിശേഷദിവസങ്ങളുടെ മേന്മ ഈ നാളിൻെറ സ്ഥിതി വിചാരി ച്ചാൽ മോശമാണു്. ഈ ദിവസങ്ങൾ നിസ്സാരമായ ജന്മത്തോടുകൂ ടിയവയാണു്.

൯൩. പഞ്ചമത്തിൽ=പഞ്ചമരാഗത്തിൽ. പരഭൃതം=കുയിൽ. പോഷിതമായ=എല്ലാവരുടേയും സന്തോഷത്തോടുകൂടി. പോടട്ടെ= ഇടട്ടെ. തമിഴുവാക്കു്, കവിതയിൽ ചിലപ്പോൾ പ്രയോഗമുണ്ടു്. "ജാപ്പാണനാകം പുകലയും പോട്ടണ്ടു്" എന്നു കിളിമാനൂർ ചെറു ണ്ണിക്കോയിത്തമ്പുരാൻ. നേന്ന നേച്ചുള്ള ഫലത്തെ ഈ അഗ തികളായ നാമും നേടട്ടെ.

൯൪. അശാവക്ത്രം=ദിക്കുകളുടെ മുഖം. തേടുക=സ്വീകരിക്കു ക. എല്ലാ ജഗത്തുകളുടെയും സന്തോഷത്തെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

൯൫. സേകംചെയ്യുക=കോരിയൊഴിക്കുക. സൌഖ്യസ മ്പൽസാകല്യം=മുഴുവനെയുള്ള സൌഖ്യസമ്പത്ത്. അനഘദിനഘടാ സൽപ്രഭു=ശുഭദിനങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിനു രാജാവായുള്ളത്- ശുഭദിനങ്ങ ളിൽവച്ചു ശ്രേഷ്ഠം. സുപ്രഭാതം=(നല്ലഉഷസ്സ്) ഗുഡ്മാർണിങ്ങ് എന്ന് ഇംഗ്ലീഷിൽപറയുന്നതുപോലെ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

൯൬. കാമം=യഥേച്ഛം. പനിനീരാകുന്ന സന്തോഷബാഷ്പം കടപ്പുറത്തു മണലാകുന്ന പുഞ്ചിരിച്ചാർത്തു്. സ്രക്ക്=മാല. ബാഹുളുത്ത്=ധാരാളമായി ചേരുന്നതു്. പൌരന്മാരാകുന്ന രോമാഞ്ചം ഭാവുകംതാവകീനം=നിന്റെ ഭാഗ്യമെന്നു കവി തന്റെ കണ്ണിണയോടു പറയുന്നു.

൯൭. കന്നിസ്സൌഭാഗ്യമൂലം=നല്ലപ്പോഴുള്ള ഭാഗ്യത്തിന് കാരണം. ചഞ്ചരീകം=വണ്ടു്. സുകൃതപ്പാൽക്കടൽപൂർണ്ണചന്ദ്രൻ=സുകൃതത്തിന്റെ ഫലത്താൽ തിരുവവതാരംചെയ്ത മഹാരാജാവെന്നു താൽപര്യം.

൯൮. ശ്രീരാമനും ഈ തിരുമേനിയും മാത്രമേ ധന്യരായിട്ടുള്ളൂ. മററു രാജാക്കന്മാരാരും ധന്യരല്ലെന്നർത്ഥം.

൯൯. രാജധാനിയായ തിരുവനന്തപുരവും ഏലമല മുന്നാർ മുതലായ പ്രാന്തപ്രദേശങ്ങളും ഒന്നുപോലെ ശോഭിക്കുന്നു. താൻതാൻ=മററാരാളെ ഏല്പിക്കാതെ. സ്വാമി=രാജാവ്. നാന്തായുസ്സ്=(അന്തം) അവസാനമില്ലാത്ത ആയുസ്സോടുകൂടിയവൻ. നളിനജൻ=ബ്രഹ്മാവ്. നഗജാനാഥൻ=ശിവൻ.

൧൦൦. കരബദരസമം=കൈയിലെ നെല്ലിക്കപോലെ. അതിസുലഭമായെന്നർത്ഥം. ഊനാപേതം=ഊനംകൂടാതെ. നാളീകം=താമര.

൧൦൧. പൌരജനപദാഗാരർ=നഗരങ്ങളിലും ഉൾനാടുകളിലും താമസിക്കുന്നവർ. മണീസാന്ദധാനപ്പൻ=(രത്നസാനു) മഹാമേരുവിനെക്കൊണ്ടു വില്ലാളിയായവൻ, ശ്രീപരമേശ്വരൻ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi